

«КУМТӨР»

КОМСОМОЛЬСКАЯ
ПРАВДА Кыргызстан

ГЕЗИТИНИН
АТАЙЫН САНЫ

Жаңылыктары

ШАРШЕМБИ,
4-ИЮЛЬ, 2018-ж.

Бул санда

ЖАРАТЫЛЫШТЫ КОРГООГО «КУМТӨР» 7,2 МЛН ДОЛЛАР КОРОТТУ

Ошондой эле компания региондогу биоартүрдүүлүктү сактоо боюнча долбоорлорду колдоону улантып жатат.

4-5-беттерде

ЭЛЕТТЕ ЖАШООНУ ЖАНДАНДЫРУУ

Инвестордун колдоосу менен Липенкада ирригациялык система кайрадан калыбына келтирилди.

7-бетте

ОРУСИЯЛЫК «ПОЛЮС» АСМАН АЛДЫНДА

Алтын өндүрүүчү дүйнөдөгү эң алдыңкы компаниялардын биринин өкүлдөрү таанышуу максатында бийик тоодогу кенге келишти.

12-бетте

КООПСУЗДУКТУ БИЛҮҮГӨ КАРАЙ ЖОЛ

Ысык-Көл облусунун окуучулары жолдо жүрүүнүн эрежелери боюнча тренингден өтүштү.

13-бет

«КУМТӨРДҮН» «ЭЛЧИЛЕРИ» БАРСКООНГО МАЖУРҮМ ТАЛ ЖАНА АК КАЙЫНДЫН 750 КӨЧӨТҮН ОТУРГУЗУШТУ

Абанын дагы да таза болушу үчүн бактарды технологиялык трассанын боюна отургузушту.

14-15-беттерде

2017-ЖЫЛЫ «КУМТӨР» КЫРГЫЗСТАНДЫН БЮДЖЕТИНЕ 8,7 МИЛЛИАРД СОМДОН АШУУН АКЧА КОТОРДУ

Компаниянын Кыргызстанда иштеген 24 жыл ичиндеги республиканын аймагындагы жалпы төлөмдөрү 3 млрд 472 млн доллардан ашты.

«Кумтөр Голд Компани» жылдык отчетун чыгарып, өткөн жылдын 4-чейрегиндеги өндүрүштүк ишмердүүлүгүнүн жыйынтыгынын негизги көрсөткүчтөрү менен бөлүштү.

Анализге ылайык, 2017-жылы «Кумтөр» кенинде 562 749 унция же 17,5 тоннадан ашуун алтын өндүрүлгөн. Сатылган продукциянын көлөмү 550 134 унция (17 111,09 килограмм) алтынды түздү.

Кыргыз Республикасынын Статистика

комитетинин алдын-ала маалыматына караганда, өткөн жылы ишкананын өлкөнүн ички дүң өндүрүшүнө кошкон салымы 9,7%га жетсе, ал эми «Кумтөрдүн» үлүшү өнөр жай өндүрүшүнүн жалпы көлөмүнүн 21,1%ын түзгөн.

2017-жылдын жыйынтыгы боюнча, салыктар, аффинаж үчүн төлөмдөр, жергиликтүү жеткирүүчүлөргө болгон товары жана кызматтары үчүн төлөмдөр, инфраструктураны жак-

шыртууга, кайрымдуулукка жана башкаларга кеткен төлөмдөрдү кошкондо республиканын аймагындагы жалпы төлөмдөр 269,731 млн доллардан ашкан. Анын 126 525 млн доллары (же 8,7 млрд сом) салык жана сөзсүз төлөмдөрдү түздү.

Компаниянын өндүрүштүк жыйынтыктарын цифралар менен
3-беттен көрүңүздөр

Каджы-Сайдагы балдар музыкалык мектебинде бир эле мезгилде бир нече маанилүү окуя болуп өттү. Биринчиден, жогорку көрсөткүчтөрү үчүн окуу жайга атактуу композитор Жумамүдүн Шералиевдин ысымы ыйгарылды. Экинчиден, музыкалык мектеп имараты менчикте экендигин тастыктоочу «кызыл китеп» алса, үчүнчүдөн, «Кумтөр» бул мектептин окуучуларына укмуштуудай белек берди. Компания бөлүп берген 200 миң сомго администрация жаңы улуттук аспаптарды жана концерттик зал үчүн 50 даана бүктөлмө отургуч сатып алды. Алтын кен компаниясынын Каджы-Сайлык кызматкерлери дагы 100 миң сом чогултуп беришип, бул акчага синтезатор, баян жана сахна үчүн кийилүүчү костюмдар сатылып алынды.

- 1971- жылы негизделген биздин музыкалык окуу жайда 65 окуучу билим алат. 47 жыл ичинде жалпысы 296 тарбиялануучуну окутуп чыгардык. Балдарыбыз облустук жана республикалык конкурстарда биринчи орундарды ээлеп келе жатышат. Ал эми мектепти аяктаган соң Бишкек шаарындагы Муратали Күрөнкеев атындагы музыкалык окуу жайга, Бүбүсара Бейшеналиева атындагы Искусство институтуна, Кыргыз улуттук консерваториясы-

МУЗЫКАЛУУ БЕЛЕК

«Кумтөр» Тоң районунун Каджы-Сай айылында жайгашкан балдар музыкалык мектебине аспаптарды сатып алууга жардам берди...

на тапшырышууда. Мектепте бардык бөлүмдөр: классикалык, фольклордук, фортепиано, гитара жана кыл кыяк класстары бар, - дейт музыкалык мектептин директору Акылбек Серкебаев.

Бир жаман жери, музыкалык аспаптар жана инвентарлар Союз мезгилинен бери жаңыланган эмес. Бул көйгөйдү чечүүгө «Кумтөр» жардам берди. Акылбек Жакшылыкович кубанычын жашырабайт: музыкалык аспаптардын фонду жаңырганы себептүү ал жаш кадрларды тартууну жана пианист, гитарист, клавишник, хор жетекчиси жумушка чакыра алам деп үмүт кылууда. Дагы бир чоң кубаныч, бул мектеп акыры жүрүп балдар окуп жаткан имаратты менчигине ала алды.

«Кумтөр» бөлүп берген акчага мектеп үчүн комуз, кыяк, кыл кыяк, бас кыяк, ооз комуз, чопо чоор жана жыгач ооз комуз сыяктуу улуттук музыкалык аспаптарды сатып алышты.

- Биз бир орундан башка орунга көчүп эле жүрчүбүз, көпкө чейин отурукташа албай келгенбиз. 10 жыл мурун ушул имаратты бизге бөлүп бергенге чейин клубда, соода конторасында машыкчубуз. Бул имаратта качандыр бир кезде оорукана жайгашкан болчу. Кароосуз калган имаратты өз күчүбүз менен оңдогонбуз, - деп эскерет гитара боюнча сабак берген Галина Язова.

Өткөн кылымдын 70-жылдары жаш окутуучуну Омск шаарынан алыскы

Кыргызстанга жумушка жөнөтүшкөн. Ошентип Галина Александровна бүт өмүрүн балдар менен сүйүктүү мектебине арнап ушул жерде калып калган.

- Акыркы окуялардан кийин мектепти позитивдүү чоң өзгөрүүлөр күтүп жатат, - дейт ишенимдүү түрдө Галина Александровна. - Ысык-Көл облусундагы 8 музыкалык окуу жайлардын ичинен биздин мектеп эң күчтүүсү деп саналат. Эми мындан ары да өнүгүп-өсөбүз!

ЫҢГАЙЛУУ ОТУРУҢУЗДАР

«Кумтөр» мектептин ашканасы үчүн эмерек жасоого 200 миң сом бөлүп берди.

Балдарды коргоонун эл аралык күнүнө карата Жети-Өгүз районунун Саруу айылындагы Чабалдаев атындагы орто мектептин мугалимдери жана окуучулары үчүн жагымдуу чоң окуя болуп өттү. Майрамга карата өз убагында мектептин ашканасына жаңы эмеректер алып келинди. Компания көп жылдардан бери ийгиликтүү иштешип келе жаткан подрядчик-даярдоочу «Кумтөрдүн» буюртмасы менен 80 отургуч жана 20 стол жасап берген.

Саруунун мектеби алыскы 1939-жылы курулган, бүгүнкү күндө бул мектепте 700 окуучу билим алып жатат! Бул эски окуу жайга 2017-жылы жергиликтүү

Эмеректерди компания-подрядчик «Кумтөрдүн» буюртмасы менен даярдаган.

кеңеш ашканасын оңдоо үчүн 1 миллион сом бөлүп берген. Ал эми Саруу айылынын айылдык кеңешинин төрагасы Алишер Нурбек уулу 1-класстан 4-класска чейинки окуучуларга ысык түшкү тамак берүүчү 2 жайды эмерек менен камсыз кылып берүү тууралуу өтүнүч менен «Кумтөргө» кайрылган. Компания бул

өтүнүчтү карап, макул тапкан.

- Керектүү жабдууларды даярдоого биз 200 миң сом бөлүп бердик, - дейт компаниянын Жети-Өгүз району боюнча туруктуу өнүгүү бөлүмүнүн аймактык кыз-

маткери Айгерим Байтикова. - «Кумтөр» коом үчүн маанилүү маселелерди дайыма колдоого аракет кылып келет, айрыкча мына ушундай долбоорлор жөнүндө кеп болуп жатканда. Балдар биз үчүн биринчи орунда!

АЙТМАКЧЫ

Балдар үчүн майрам жакшы өттү!

Балдарды коргоонун эл аралык күнүндө «Кумтөр» компаниясынын кызматкерлери дагы бир майрамдык ишчарага катышты. 1-июнда Кызыл-Суу айылында болгон иш-чаранын негизги окуялары Маданият үйүнүн алдында өттү. Жергиликтүү бийлик бул жерде кичинекей кыздар, балдар жана алардын ата-энелери үчүн бий, ыр жана түрдүү оюндардан турган кызыктуу программа уюштурушкан. Социалдык кызматкерлердин суранычы боюнча компания майрамга карата аз камсыз болгон үй-бүлөдө жашаган 90 балага белек даярдаган. Балдарга рюкзактар, китептер, жууркандар жана татуулар тапшырылды.

Балыкчы шаарында жана Тоң, Жети-Өгүз райондорунда жашаган жалпысы 460тан ашуун бала компания тарабынан белектерге ээ болду.

Компаниянын атынан мына ушундай укмуштуудай рюкзактарды балдарга тапшырышты.

Компаниянын кызматкерлери балдарга китептерди, оюнчуктарды жана сүрөт тартуу үчүн альбомдорду белек кылышты.

Болот Идирисовдун (сүрөттө сол жактан экинчи) сөзүнө караганда, компания балдарга келечекте да жардам берүү маселесин чечип жатат.

«КУМТӨРЧҮЛӨР» КАРА-БАЛТАДАГЫ БАЛДАР БОРБОРУНА ЖАРДАМ БЕРИШТИ

Алтын кен ишкананын кызматкерлери «Кумтөрдүн» Элчилери» долбоорунун алкагында өлкөдөгү балдар үйлөрү жана балдар борборлоруна колдон келишинче жардам берүүнүн улантууда. Бул сапар ыктыярчылар Кара-Балта шаарында жайгашкан балдар үйүнүн тарбиялануучуларына конок келишти.

- Бул жерде оор турмуштук жагдайларга кабылган 6 жаштан 18 жашка чейинки 27 бала жашап, тарбияланышууда. Анын алтоосу жетимдер болсо, калганы жетишпеген үй-бүлөнүн балдары. Биз социалдык кор-

гоо жана педагогикалык колдоо аркылуу алардын көйгөйлөрүн чечүүдөбүз. Алардын мектепти калтырбашын көзөмөлдөйбүз, - дейт приюттун жетекчиси Ирина Радченко.

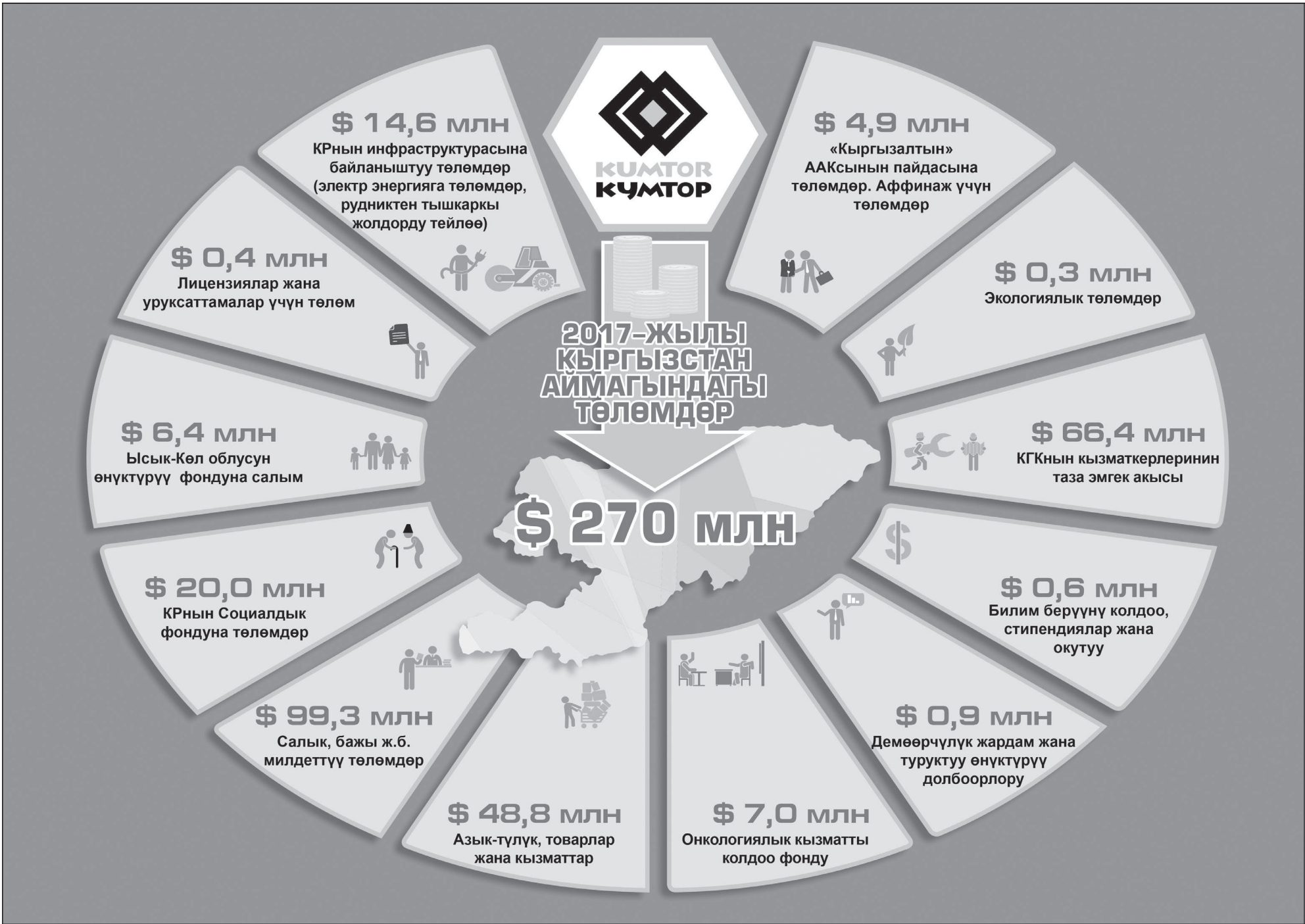
«Кумтөрдүн» ыктыярчылары балдарга китептерди, оюнчуктарды, сүрөт тартуу үчүн альбомдорду жана канцеляриялык буюмдарды белек кылышты.

«Кумтөр Голд Компанинин» башкы менеджери Болот Идирисов белгилегендей, компаниянын кызматкерлери приюттун администрациясы менен биргеликте мындан ары да балдар бор-

боруна кантип жардам берүү маселесин чечишмекчи.

Белгилей кетсек, корпоративдик ыктыярчылыкты илгерилетүү боюнча «Кумтөрдүн» Элчилери» деп аталган программага компаниянын бардык бөлүмдөрүнүн кызматкерлери активдүү катышып, республикадагы көптөгөн социалдык мекемелерге үзгүлтүксүз жардам беришүүдө.

Даярдаган Юлия ШИТОВА.
Фото: Евгений ПЕЧУРИН
жана kumtor.kg

2018-ЖЫЛДЫН БИРИНЧИ ЧЕЙРЕКТЕГИ ӨНДҮРҮШТҮК ЖЫЙЫНТЫКТАРЫ

ОПЕРАЦИЯЛЫК ЖУМШООЛОР

ТОО-КЕН ИШТЕРИНЕ : **\$ 51,7** млн

САТЫП ӨТКӨРҮҮНҮН ЭСЕБИ : **\$ 71,3** млн

РУДАНЫ КАЙРА ИШТЕТҮҮГӨ: **\$ 15,5** млн

КЕН ИШКАНАСЫНА ЧЫГЫМДАР: **\$ 12,9** млн

АЛТЫН ӨНДҮРҮҮ ЖАНА САТЫП ӨТКӨРҮҮ

ӨНДҮРҮЛДҮ: **100 220** унц.

САТЫЛДЫ: **116 919** унц.

ЖАЛПЫ КИРЕШЕ: **\$ 153** млн

ФИНАНСЫЛЫК КӨРСӨТКҮЧТӨР

Башкасы берилбесе, млн USD ³ менен	31-март, чейректин соңу		
	2018	2017	Өзгөрүү
Негизги финансылык көрсөткүчтөр:			
Алтынды «Кыргызалтынга» сатуудан түшкөн жалпы каражат (млн USD) ²	153,0	164,1	(7%)
Сатып өткөрүлгөн продукциянын өздүк наркы (накталай акча)	42,6	35,2	21%
Сатып өткөрүлгөн продукциянын өздүк наркы (нак эмес)	35,6	37,2	(4%)
Сатып өткөрүлгөн продукциянын ⁴ өздүк наркы (млн USD)	78,2	72,4	8%
Сатып өткөрүлгөн продукциянын ⁴ өздүк наркы (унциясынаUSD)	669	537	24%
Өндүрүштүк акчалай агым	43,1	91,6	(53%)
Жүгүртүү капиталдагы өзгөрүүлөргө чейинки өндүрүштүк акчалай агым	84,6	102,4	(17%)
Негизги өндүрүштүк көрсөткүчтөр:			
Тоо-кен иштеринин көлөмү (миң тонна)	47,314	39,003	21%
Казылып алынган руданын көлөмү (миң тонна)	1,405	-	0%
Рудадагы алтындын орточо курамы (г/т)	2,02	-	0%
Кайра иштетилген руданын көлөмү (миң тонна)	1,668	1,536	9%
Фабрикага берилүүчү рудадагы алтындын орточо курамы (г/т)	2,58	3,53	(27%)
Алтынды ылгап алуу коэффициенти (% менен)	72,2%	76,0%	(5%)
Тоо-кен иштерине жумшоолор (тоннасына USD)	1,08	1,23	(12%)
Кайра иштетүүгө жумшоолор (тоннасына USD)	9,26	10,05	(8%)
Өндүрүлгөн алтын (унция менен) ¹	100220	127400	(21%)
Өндүрүлгөн алтын (кг менен)	3117,19	3962,59	(21%)
Сатып өткөрүлгөн алтын (унция менен) ¹	116 919	134682	(13%)
Сатып өткөрүлгөн алтын (кг менен)	3636,59	4189,08	(13%)
Сатып өткөрүүнүн орточо баасы ⁴ (унциясына USD)	\$1309	\$1219	7%
Капиталдык жумшоолор (негизги фондуларды колдоого) ⁴ (млн USD)	11,3	15,2	(26%)
Капиталдык жумшоолор (өнүктүрүүгө) ⁴ (млн USD)	3,4	0,9	281%
Капиталдык жумшоолор (кыртыш ачуу иштерине) ⁴ (млн USD)	28,7	46,7	(39%)
Капиталдык жумшоолор (кыртыш ачуу иштерине) ⁴	9,7	15,8	(38%)
Капиталдык жумшоолор (жалпы)	53,2	78,7	(32%)
Операциялык жумшоолор (сатып өткөрүүнүн негизинде) ⁵	42,6	35,2	21%
Негизги фондуларды колдоого жалпы жумшоолор⁴ (салыктарды кошкондо)			
Түзөтүлгөн операциялык жумшоолор (унциясына USD)	\$412	\$300	37%
Сатып өткөрүүнүн негизиндеги операциялык жумшоолор (унциясына USD) ⁵	\$365	\$261	40%
Өндүрүштү колдоого жалпы жумшоолор ⁴ (унциясына USD)	\$758	\$763	(1%)
Өндүрүштү колдоого жалпы жумшоолор салыктарды кошкондо ⁴ (унциясына USD)	\$942	\$935	1%

Кыргыз Республикасы «Кыргызалтын» ААКы аркылуу

77 401 766 акция үлүшү менен «Центерранын» эң ири акционер. 2018-жыл, 15-майга карата Кыргызстан акциялар үлүшүнүн наркы

\$ 443 млн доллардан ашты.

¹ - Маалымат үчүн: тройлык унция = 31,10348 грамм.
² - Башкасы көрсөтүлбөсө, бардык акчалай суммалар АКШ долларында келтирилген.
³ - Тегерекөөлөрдөн улам айрым цифралар дал келбеши мүмкүн.
⁴ - Бухгалтердик эсептин жалпы кабыл алынган көрсөткүчтөрүнө кирбейт жана Центерранын 2018-жылдын 1-майындагы пресс-релизинде «Non-GAAP Measures» бөлүмүндө баяндалат.
⁵ - Финансылык көрсөткүчтөр «Центерранын» пресс-релизинде негизделген.

2017-жылдын жылынтыгы. «КУМТӨР» ЖАРАТЫЛЫШТЫ

Компаниянын эмгекти коргоо жана коопсуздук техникасы эрежелерин так, катуу сактоонун аркасы менен башка тоо кен өндүрүш ишканалары арасында лидерлик орунду сактап келе жатышы дагы деле инвестордун артыкчылыгында турат.

Коопсуздук өзүңдөн башталат!

«Кумтөр» компаниясы курчап турган айлана-чөйрөнү коргоо жана туруктуу өнүгүү боюнча ар жыл сайын берүүнү адатка айланып алган отчетун 2017-жылга карата да даярдады. Отчет өзүнө алтын казучунун негизги ишмердүүлүгү жазылган 120дан ашуун бет кенен докладды камтыйт: алар, экономикалык көрсөткүчтөр, жергиликтүү жамааттарга инвестиция кылуу боюнча долбоорлорду баяндоо, мөңгүлөрдүн абалы жана суунун сапаты боюнча маалыматтар жана албетте, тоо кен ишмердигинин таасиринен курчап турган айлана-чөйрөнү коргоо боюнча иш чаралар.

Өндүрүштө травматизмдеги нөлдүккө жетүү боюнча маселе өзүнчө турат. «Кумтөр Голд Компанинин» президенти Дэниел Дежарден белгилегендей, коопсуздук компаниянын эң башкы приоритети. Ошондуктан 2017-жылы компаниянын бардык кызматкерлери, келишим боюнча иштегендер жана практиканттар жеке коопсуздугу боюнча адамдын мамилесин түп тамырынан берүү өзгөртүүгө багытталган «Work Safe, Home Safe» («Жумушта коопсуз, тиричиликте да коопсуз») жаңы программасы боюнча тренингдерден өтүшкөн. Анткени коопсуздук техника-

сы эрежелерин капарга албай эле иштей бере турган жумуш жок. Бул тууралуу эми компанияда баары билет жана бул билгендерин өз кабинети же өндүрүш участкасынан сырткары да жеткирүүгө аракет кылышууда. Ушундай болгондо гана, акырындык менен ар бир адамда өз өмүрү жана ден соолугу үчүн жоопкерчилик сезимин тарбиялоого болот.

Көйгөйгө ушундай түрдүү мамиле

Экологиялык кырсыктар бардык эле өндүрүштө болуп кетиши мүмкүн. Анын үстүнө «Кумтөр» сыяктуу масштабдуу жана татаал ишкана жөнүндө сөз болуп жатканда.

Экология жана техникага байланыштуу коопсуздук окуяларды каттоо үчүн инвестор улуттук мыйзамдарга жана башка нормативдерге ылайык экологиялык таасирлердин деңгээлин эске алуу менен 5 категорияга негизделген отчеттуулукту колдонот. Ар бир инцидентке айлана-чөйрөгө таасир берүүсүнө карата өз деңгээли ыйгарылат. III деңгээлден V деңгээлге чейинки окуялар боюнча «Кумтөрдүн» экологиялык кызматынын жетекчилиги сөзсүз түрдө директорлор кеңешине доклад берет жана жергиликтүү көзөмөлдөөчү органдарды кабардар кылат. Өткөн жылы кенде катталууга жатуучу бир гана окуя

болду. Июль айында дизелдик май жүктөлгөн күйүүчү май ташуучу унаа технологиялык трассада оодарылып кеткен. Бул кырсыктын кесепетинен 8 тоннадан ашуун солярка агып, бирок сууга кошулган эмес. Бул окуяга 3-деңгээл ыйгарылганы жана жалпы колдонуудагы жолдо болгону үчүн Экологиялык жана техникалык коопсуздук боюнча мамлекеттик инспекциясына маалымат берилген. Тыянак чыгаруу жана экинчи мындай окуя кайталанбашы үчүн иликтөө жүргүзүлгөн. Адистер окуя катталган жердеги булганган жер кыртышын алып салып, ошол аймактагы өсүмдүктөрдү калыбына келтирүү боюнча иштерди аткарган...

Башка компанияларга тиешелүү күйүүчү май ташуучу унаалардын кырсыкка учурашы Кыргызстанда көп катталат жана кесепети кыйла кайгылуу абалга жетет. Мындай кейиштүү окуялардын бири ушул кышта болду, анда 38 тонна күйүүчү май ташып бараткан унаа Жалал-Абад облусундагы Чычкан суусуна оодарылып кеткен. Жол кырсыгынан улам 1 адам каза таап, 2 адам жаракат алган. Автоунаадан аккан күйүүчү май Токтогул районунда балыктардын массалык кырылуусуна алып келген. ӨКМдин куткаруучулары автоцистернаны дарыядан 2 күндөн кийин гана алып

чыга алышкан...

Адистер белгилегендей, мындай жол кырсыктардын артында көбүнчө сөзсүз жылына 2 ирет техникалык кароодон өтүүгө милдеттүү габариттүү унаалардын техникалык жактан бузук болгону турат. Кээде айдоочулардын шалаакылыгынан улам да болот. Бирок, бул жол кырсыктарынын кесепеттери канчалык коркунучтуу экени белгилүү болсо деле, негедир дайыма «айтылды жана унутулду» деген схема иштеп кетет. Бул теманы кайра козгусу келишпейт. Курчап турган айлана-чөйрөгө терс таасир берүүнү азайтуу жана коопсуздукту сактоо талаптары түздөн-түз бир гана ишканага тийиштүү болуп, ал эми жалпы өлкөнүн масштабында кызыксыз экендиги жок эле дегенде таң калтырат. Чет өлкөлүк инвестор башка тоо-кен ишканалары арасында жумуш ордунда жана айлана-чөйрөнү коргоонун коопсуздук маселелери боюнча толук жоопкерчиликти алып, лидерлик орунда. Компаниянын отчетунун бул бөлүмүнө өзгөчө көңүл бурулган.

Кумтөрдүн тирүү «индикаторлору»

Өз кайрылуусунда отчеттун негизги темасына – курчап турган чөйрөнү коргоого токтолгон «Кумтөрдүн» президенти компания аймактагы биоартүрдүүлүктү сактоо жана экологияга иштин башталышынан бери эле чоң маани берип келгенин белгилейт.

Жаратылышты коргоо иш-чараларын башкаруу жана тоо-кен өндүрүш иштеринин айлана-чөйрөгө терс таасирлерин мүмкүн болушунча аз кылуу – биздин ишибиздин маанилүү бөлүгү. Биз эл аралык жана Кыргызстандын стандарттарын сактайбыз. Өз ишмердүүлүгүбүздө өндүрүштүк практиканы ак ниеттүүлүк менен карманабыз, -деп түшүндүрдү Дэниел Дежарден. – 2017-жылы экологиялык баалоого жана айлана-чөйрөнү коргоого компания 7,2 миллион доллар жумшады. Бул сумманын ичине агындыларды жана арыктарды тазалоого, калдыктарды жөндөөгө, сырткы консультанттардын кыз-

матын төлөөгө жана суунун, абанын сапатын текшерүүгө, биоартүрдүүлүккө, радиациянын деңгээлине, жер кыртышы менен суунун түп катмарына мониторинг жүргүзүүгө (кенде да, аймакта да) кеткен чыгымдар да кирди. Компания мурункудай эле Сарычат-Ээрташ коругунун биоартүрдүүлүгүн сактоо боюнча долбоорлорду колдойт жана жаратылышты коргоо боюнча адистештирилген кызыккан тараптар менен кызматташат. Анын ичинде, тарыхы өтө узун биоартүрдүүлүктү сактоо боюнча «Фауна жана флора интернэшнл» эл аралык уюму да бар. – «Кумтөр» бул тармактагы ишмердүүлүгү жана тоо-кен иштери башталгандан бери кенде ак илбирс менен Марко Поло аркары сыяктуу сейрек жапайы жаныбарлардын саны көбөйгөнү менен сыймыктана алат, - дейт «Кумтөр Голд Компанинин» президенти бул колдоонун жыйынтыктары тууралуу айтып жатып.

Кендеги жапайы жаныбарларга күн сайын мониторинг кылуу программасы боюнча иштер көп жылдан бери уланып келет. Айлана-чөйрөнү коргоо бөлүмүнүн адистери «Кумтөрдүн» туюккап жайгашкан аймакта, анын айланасында пайда болгон канаттуулар менен жаныбарлардын түрлөрүн эсептөө боюнча алектенишет. Мисалга, 2017-жылы калдык сактоо боюнча чарбачылыктын аймагында боз суур, түлкү, карышкыр, аркар жана көпчүлүгү жапайы же саз канаттууларынын 30дай түрү байкалган. Мониторинг «Кумтөрдөгү» калдыктарды сактоо системасында жапайы жаныбарлар цианид менен ууланып калуу кокунуучу мурункудай эле төмөн экендигин көрсөтүүдө.

Борбор Азиядагы эң ири кен чыккан жердеги өндүрүштүк иштетүү – жаныбарлар катуу коргоого алынган жана антропогендик таасирге дуушар болбогон эң алдыңкы өндүрүш экендигинин үлгүсү.

«Кумтөрдө» оор тоо-кен техникалары иштеп жаткандыгына карабай жырткычтар да, туяктуулар да адамдар бар болсо деле чочулабайт. Кээ бир учурларда, тескерисинче, аңчылык

Компания жыл башынан бери бардык кызматкерлер, келишим менен иштегендер, ал тургай практиканттар да тартылган коопсуздук техникасы боюнча жаңы программаны киргизди.

КОРГООГО 7,2 МИЛЛИОН ДОЛЛАР КОРОТТУ

САНДАР СҮЙЛӨЙТ

«Кумтөр» Кыргызстандын экономикасына эбегейсиз салым кошуп жаткан ишкана. 2017-жылы компаниянын өндүрүштүк ишмердүүлүгү өлкөнүн жалпы өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмүнүн 21,1 пайызын жана ички дүң продукциянын 9,7 пайызын түздү. Республиканын аймагындагы төлөмдөр 269 миллион долларга жетти. Эгерде 1994-жылдан берки акчалай которууларды санасак, анда ал сан 3,4 миллиард долларды түзөт. Ошондой эле компания үлгүлүү салык төлөөчү катары эле эмес, өлкөнүн жеке секторундагы ири жумуш берүүчү да болуп саналат. Өткөн жылдын аягына карата компания кызматкерлеринин саны 3 миң 485 кыргызстандыкды (жалпы туруктуу кызматкерлердин 97 пайызы) түзгөн. Кыргызстанда айлык маяна жана башка өнөктөштөр менен подрядчиктерге болгон төлөмдөр 117 миллион доллардан ашкан. 2017-жылы канадалык инвестор эң мыкты жумуш берүүчү деп табылган жана Кыргыз Республикасындагы Америкалык соода палатасы тарабынан байгеге ээ болгон.

сезонунда жаныбарлар жакын жердеги аңчылык чарбаларынан кендин аймагына ооп келишет. Бул жерде алар өздөрүн коопсуз сезишет.

Экологияга зыянсыз

Компания үчүн сөзсүз аткарылуучу «машыгуу» болгон көп жылдык негизги экологиялык изилдөөлөрдөн жана долбоорлордон сырткары «Кумтөр» 2017-жылы жаңы демилгелерди да турмушка ашырды. Мисалга, калдыктарды жөндөө системасын оптималдаштыруу боюнча стратегияны иш жүзүнө ашыруунун жана кенде көмүлүүгө жатуучу катуу тиричилик калдыктарынын көлөмүн кыскартуунун алкагында, 2017-жылы компания катуу тиричилик калдыктарын жарым-жартылай бөлүп топтоо жана кайра иштетүүнү лагеринде колдоно баштаган. Кызматкерлер калдыктарды эми 4 категорияга бөлүшүүдө: тамак-аш, кайра иштетүүчү идиш (пластик, картон, айнек, металл), колдонулган өсүмдүк майы жана кайра иштетүүгө жатпаган калдыктар. Маалымат бере кетсек, күн сайын лагердин ашканасында орточо эки тонна катуу тиричилик калдыктары топтолот. Бул көлөмдүн үчтөн бирин гана жеңил жол менен кайра иштетүүгө болбойт, ал эми калдыктардын үчтөн экисин коркпой эле кайра иштетүүгө жөнөтө берсе болот.

Өткөн жылы кенде компосттук станция долбоорлонгон жана курулган. Күн сайын бир тоннадай тамак-аш калдыгы ушул станцияда аэробдук чиритүү аркылуу компост үчүн кайра иштетилет. Ал эми органикалык жер семирткич болгон компост кийин кыртыштын бузулган участкан калыбына келтирүүдө жана өсүмдүк-кыртыш катмарын семиртүүдө пайдаланылат.

Айтмакчы, аналитиктердин божомолу боюнча кен 2026-жылы жабылат, ага даярдыктарды компания улантып, кыртышты калыбына келтирүүнүн эң эле натыйжалуу ыкмаларын иштеп чыгууда. Скрыбин атындагы Кыр-

гыз агрардык университетинин окумуштуулары менен бирге аткарылуучу программа өзүнө жергиликтүү өсүмдүктөрдүн уругун чогултуу жана кыртыштары бузулган катмарларга сыноо иретинде өсүмдүк отургузуу боюнча сынамак участокторду уюштурууну камтыйт. Кенди эксплуатациядан чыгарууга чыгым жалпысы 56,7 миллион долларды түзөт. 2017-жылдын 31-декабрындагы маалыматка караганда, бузулган жерлерди калыбына келтирүү үчүн дагы 54,4 миллион доллар керектелет. Бул акчалар алтынды саткан пайданын эсебинен ар бир жылдын жыйынтыгы боюнча чогултулуп турмакчы. Учурда калыбына келтирүү фондунун эсебинде 26,4 миллион доллар бар.

Милдеттүү «көнүгүүлөр»

Ал бир нече негизги тапшырмаларды камтыйт.

Компания илимий топторду жана көз карандысыз чет өлкөлүк адистерди тартуу менен 2014-жылдан бери «Кумтөр» кени айланасында мөңгүлөрдү изилдөө иштерин жүргүзөт. Эксперттердин 2017-жылга карата негизги корутундусу төмөнкүчө, муз массалары табигый себептерден улам – глобалдык жылууланууга байланыштуу чегинүүдө. Мөңгүлөрдүн кыймыл ылдамдыгы негизинен сезонго байланыштуу, жайында көбөйөт да, кышында басаңдайт. Чынында, Давыдов мөңгүсү Лысый жана Сары-Төр мөңгүлөрүнө салыштырмалуу тезирээк жылып жатат. Анткени, кендеги телого үзгүлтүксүз жана коопсуз жетүү үчүн анын түбүндөгү муз тынбай түшүрүлүп турат. Эске салсак, бул маселе өткөн жылдын ноябрь айында, Кыргызстандын Суу кодексине Давыдов жана Лысый мөңгүлөрүндөгү ишмердүүлүктү регламенттөөчү өзгөртүү киргизүү аркылуу мыйзам чыгаруу деңгээлинде чечилген.

Өткөн кылымдын 30-жыл-

дарынан бери мөңгүлөрүнүн үчтөн бирин жоготкон Борбор Азиядагы жалпы экологиялык абал коркунучтуу бойдон калууда. Окумуштуулардын божомолуна караганда, климаттын өзгөрүү ыктымалдыгынан улам 2100-жылга чейин Борбор Азия аймагындагы мөңгүлөр 64-95 пайызга чейин кыскарышы мүмкүн.

Мурунку жылдардагыдай эле компания жарылып кетүү коркунучу бар Петров көлүнө үзгүлтүксүз байкоо жүргүзүп турат. Алтын кен компания бул көлдүн суусун өндүрүш ишмердигинде жана тиричилик муктаждыктарына пайдаланат. Ичүүчү суу кылдат тазалоодон өтөт, ал суу коркунучсуз жана бардык стандарттарга жооп берет.

- Чарба-тиричилик жана өндүрүштүк агындылар тазаланып турат жана жылдын жылуу мезгилдеринде гана айлана-чөйрөгө агызылат. Коомчулук негизинен кен иштетүүдө жана андан алтын бөлүп алууда кеңири колдонулуучу цианиддин «Кумтөр» кенинде пайда болуп агып чыккан сууга байланыштырып чогулашат. 2017-жылы 12,42 тонна калдык пайда болгон. Катуу фаза калдык сактагычта калат, суюгу сордурулуп алынып, концентрацияны азайтуу же булганган заттарды толук жок кылуу үчүн өндүрүштүк агындыларды тазалоочу курулуштарда тазалоодон өтөт.

Биз патенттелген INCO тазалоо процедурасын колдонобуз жана Түндүк Американын чегинен сырткары жерлердеги эң чоң тазалоочу курулмаларды иштетебиз, -деп айтышты компаниядан.

«Кумтөрдүн» экологдору кендеги абанын сапатын да тынымсыз көзөмөйт. Абанын

өлчөнүүчү бөлүкчөлөрүнүн жалпы деңгээлин аныктоо үчүн аймакта 6 чоң сынамык текшерүүчү орнотулган. Өткөн жылы мониторинг кылуучу бардык станцияларда алардын концентрациясы Кыргызстандын өндүрүштүк зоналарына карата суткалык чектен 500 мкг/м³ төмөн болду.

Барскоон өрөөнүндөгү чандануунун деңгээли жогорулап кетишинин алдын алып, «Кумтөр» жолдорго суу себүүнү улантып келет. Бул ишти трассаны күнүгө тейлеген 10дон ашуун автоцистерналар аткарышууда. Ошондой эле, абадагы чандын жалпы санын аныктоо үчүн 2017-жылдын жай айларында чоң көлөмдөгү 3 үлгү алуучу орнотулган, жүргүзүлгөн анализ Барскоон капчыгайында чыгынды жол берилген 100 мкг/м3 чектен ашпаганын көрсөттү. Башка изилдөөлөрдүн жыйынтыгы да талапка ылайык, алынган пробалар чаң тундуруу жана санитардык-гигиеналык көрсөткүч боюнча бардык эл аралык критерийлерге туура келерин көрсөттү. Кыргыз Республикасынын Улут-

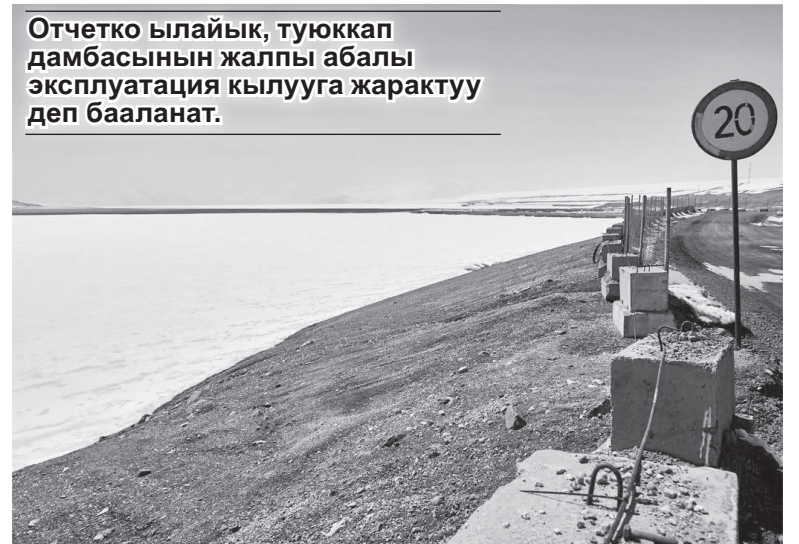
тук илимдер академиясынын Георгий Лазыков жетектеген биология илимдеринин докторлорунун аныктамасына караганда компаниянын ишмердиги Барскоон капчыгайынын өсүмдүктөр дүйнөсүнө олуттуу таасир тийгизбейт.

Адамдын таасири тууралуу эмне айтууга болот – малды көзөмөлдөбөй жаюу менен туристтердин агымын жаратылыш ушунчалык жон териси менен сезүүдө.

Компаниянын негизги экологиялык изилдөөлөрү жана долбоорлору 2018-жылы да улантылмакчы. Жаратылышты коргоо боюнча иш-чараларды башкарууга жоопкерчиликтүү мамиле кылуу – «Кумтөрдүн» ишмердүүлүгүнүн маанилүү маселелеринин бири. Ал эми жумуштун айлана-чөйрөгө тийгизген терс таасирин мүмкүн болушунча азайтуу компаниянын негизги максаттарынын бири деп Кыргызстандагы ири инвестициялык долбоордун оператору тыянак чыгарды.

Юлия ШИТОВА.
Фото: Иван ТУРКОВСКИЙ,
Влад УШАКОВ, kumtor.kg

Отчетко ылайык, туюккап дамбасынын жалпы абалы эксплуатация кылууга жарактуу деп бааланат.

Жергиликтүү тургундар чет өлкөлөр рыногунда талап көп боло турган жогорку сапаттагы продуктуларды жаратууга аракет кылып келишет.

ЖЕТИ-ӨГҮЗ РАЙОНУНДА КИЙИЗ БУЮМ ЖАСООЧУ ЦЕХ АЧЫЛДЫ

Кичи ишкана «Кумтөр» жана «Бир айыл – бир продукт» ассоциациясынын биргеликте жасаган аракеттеринин натыйжасында ишке ашырылды.

«Кумтөр» каржылаган «Бир айыл – бир продукт» ассоциациясынын долбоорунун алкагында Жети-Өгүз районундагы Жети-Өгүз айылында кургак жана суу ыкмасы менен жүндү бастырып, кийиз буюмдарын жасоочу цех ачылды. Жергиликтүү бийлик кол өнөрчүлөргө кайтарымсыз бөлүп берген эски мектептин имараты компания тарабынан бөлүнүп берилген акчага толугу менен оңдолуп, реконструкция жүргүзүлгөн. Жети-Өгүз айылындагы цехтин ачылышы жергиликтүү коомдун активдешүүсүнө болгон алгачкы кадам болот жана кичи бизнестин өнүгүшүнө салым кошуп, жумуш орундарын түзмөкчү. Цехте жакынкы айылдарда жашаган 70тей аял кирген 10 жамааттын өкүлдөрү иштемекчи.

Белгилей кетсек, «Бир айыл – бир продукт» ассоциациясынын өкүлдөрүнүн продукциялары Бишкек менен Каракол шаарларында жайгашкан «Ысык-Көл Бренд» дүкөндөрүндө, «Газпром» май куюучу станцияларында жана жалпы Кыргызстандагы конок үйлөрүндө, отелдерде, кофейняларда жеткиликтүү.

Сатуу орундарынын жалпы саны 30га жетет. Мындан сырткары, ассоциация тарабынан чыгарылган кийиз буюмдар Япония, АКШ жана Европа өлкөлөрүнө экспортто-

лот. Өндүрүүчүлөрдүн ар бири өндүргөн продуктусунун көлөмүнө жараша орточо айына 10 миң сомдон 18 миң сомго чейин киреше табат.

- Ассоциация менен көптөгөн жылдар бою жемиштүү кызматташып бирге аракет кылып биз көптөгөн жергиликтүү кол өнөрчүлөрдү жумуш орду менен камсыз кылдык. Биз компания өзүнүн операциялык ишмердигин жүргүзүп жаткан аймакта ишкерликти өнүктүрүүгө жардам берип жатканыбызга кубанычтабыз. Мындай туруктуу демилгелерге жардам берүү – компаниянын социалдык инвестицияларынын негизи багыттарынын бири, -деп белгилеп өттү «Кумтөр Голд Компанинин» туруктуу өнүгүү боюнча директору Актилек Түнкатаров. Жети-Өгүз районундагы кол өнөрчүлүк цехи – эсеп боюнча ушуну менен төртүнчүсү. 2013-жылы башталган кызматташтыктын алкагында мурда Тоң районунун Шор-Булак, Ак-Сай жана Кара-Коо айылдарында 3 цех ачылган жана жергиликтүү өндүрүшчүлөрдүн өндүрүү ыкмаларын жакшыртуу үчүн маркетинг негиздери, айлануу капиталын жана каржылык эсепти башкаруу боюнча тренингдер өтүп келген. Долбоор 2 райондун 20 айылындагы 800дөй адамды жана 78 уюмду камтыган.

Долбоор Тоң жана Жети-Өгүз районундагы жаш үй-бүлөлөрдүн жашоо-турмушунун шарттарын жакшыртууга багытталган.

АЙЫЛ ЖАШТАРЫ ҮЧҮН КАРАКОЛДО БИЗНЕС-ПЛАНДОО БОЮНЧА ТРЕНИНГДЕР ӨТКӨРҮЛДҮ

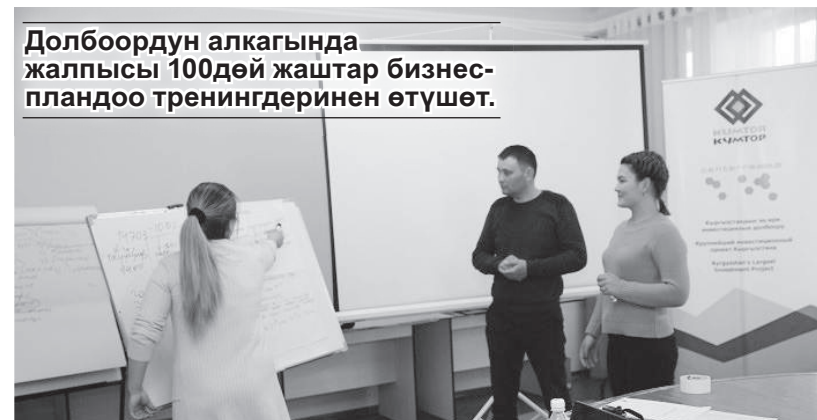
«Кумтөр» каржылап, «Туруктуу өнүгүү үчүн чечимдер» («FSDS») коомдук фонду ишке ашырып жаткан программанын алкагында 30 жаш ишкер окуудан өткөрүлдү. Бул ишкерлер - өз бизнесин өнүктүрүү үчүн берилүүчү грантка потенциалдуу талапкерлер.

Биргелешкен «Ысык-Көл облусундагы айыл жаштарынын экономикалык мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү» долбоору Тоң жана Жети-Өгүз районундагы айыл жаштарынын жана жаш үй-бүлөлөрдүн экономикалык ишмердүүлүгүн колдоо аркылуу, алардын жашоо-турмушунун шарттарын жакшыртууга багытталган. Долбоордун алкагында жаштардын пайда булагы болуучу ар кандай демилгелерин, анын ичинде ички чарбачылык, айыл чарбадан башка да түрдүү өндүрүш ишмердиктерин колдоо пландалууда. 2016-жылы башталган 3 жылдык бул долбоордун бюджетти 200 миң долларды түздү. Долбоор иш алпарып баштаган мезгилдин ичинде 5 фермердик топ түзүлгөн. 300 фермер окутулуп, 176 адам КРнын Органикалык өнүгүү федерациясынан сертификат алышкан.

Тренингдердин алкагында 100дөй жаштар ишкердик боюнча ыкмаларды үйрөнө алы-

шат. Аларга бизнес-модель жана өз продукциясы менен кызматтарын иш жүзүнө ашыруу боюнча айтып беришет. Долбоор Тоң районунун Күн-Чыгыш, Тоң айылдарын жана Жети-Өгүз районунун Барскоон, Тосор, Дархан айылдарын камтыйт.

- Ушул жылдын башында биз айылдык ишкерлер ортосунда гранттык программага катышуу үчүн конкурс жарыялаганбыз. Жаштарга бизнес-пландоону окутууну пландап жатабыз, эң кызыктуу жана туруктуу деп эсептелген перспективдүү 10-15 бизнес-идеяларды тандап алып, алардын авторлору Ысык-Көл облусунун аймагында өз бизнесин өнүктүрүү үчүн «Кумтөрдөн» каржылоо ала алышат. Иштеп жаткан, бирок колдоо жетишпеген бизнес-долбоорлорго артыкчылыктар берилет. Потенциалдуу грант алуучулар тарабынан да чогуу каржылоо – долбоорго катышунун шарттарынын бири. Биз жаштар өз үй-бүлөсүнүн кирешесин көбөйтө алат, өз айылынын же аймактын экономикасынын өнүгүшүнө салымын кошот деп ишенебиз. Мүмкүн кошумча жумуш орундарын да түзөт, - дейт «FSDS» коомдук фондунун аткаруучу директору Муратбек Исмаилов.

Долбоордун алкагында жалпысы 100дөй жаштар бизнес-пландоо тренингдеринен өтүшөт.

«КУМТӨР» ЫСЫК-КӨЛДӨГҮ МИКРОКРЕДИТТИК АГЕНТТИКТЕРГЕ КОЛДОО КӨРСӨТТҮ

«Балыкчы Финанс» жана «Тоң Финанс» микрокредиттик агенттиктери 2018-жылы өз ишмердиктерин иш жүзүнө ашыруу үчүн «Кумтөр Голд Компаниден» финансылык каражаттарды алды. Бул 2 агенттиктин кредиттик портфели 70 миң долларга көбөйтүлдү.

Жети-Өгүз, Тоң районунун жана Балыкчы шаарынын тургундарынын бардык каалоочуларына өз жеке чарбасын жана мал чарба фермасын кеңейтүүсү үчүн акча алууга мүмкүнчүлүк түзүлдү. Которуучу акча кичи жана орто

бизнести уюштурууга жана колдоого да багытталат.

- Жергиликтүү фермерлерди жана майда ишкерлерди микрокредит менен камсыз кылуу программасы Ысык-Көл облусунун социалдык-экономикалык өнүгүүсүнө багытталган. Микрокредиттик агенттиктер өз ишин баштоону же кеңейтүүнү каалаган бардык тургундарга финансылык каражаттарды алууга мүмкүнчүлүк берет. Биз микрокредит менен камсыздоо программасы ийгиликке жетерине жана ал компа-

ния өз ишмердигин жүргүзүп жаткан аймактын социалдык-экономикалык өнүгүшүнө багытталганына ишенебиз, -дейт «Кумтөр» компаниясынын туруктуу өнүгүү боюнча директору Актилек Түнкатаров.

Компания микрокредиттик мекемелерди өнүктүрүү программасын ишке ашырууга 2006-жылдан бери 2 миллион 300 миң доллардан ашык акча багыттаган. Райондогу кичи жана орто бизнестин өсүшүн, өнүгүшүн колдоо максатында төмөнкү пайыздар менен насыя берип кел-

ген «Жети-Өгүз» микрокредиттик агенттиги 2015-жылдан баштап каржылык жактан көз карандысыз болуп калды. Мындан сырткары, бул микрокредиттик агенттик 3 жылдан бери өз кызматкерлерин маяна менен камсыз кылат жана каражаттарын өз алдынча айлантап келет.

Эске салсак, «Кумтөр» 3 микрокредиттик агенттиктин түзүүчүсү жана алардын ишин ар бир чейрек сайын жыйналышы болуп туруучу Байкоо кеңеши аркылуу координациялайт. Бул финансылык мекеме-

лерде өндүрүш, кайра иштетүү жана кызмат көрсөтүү багытында берилүүчү кредиттин пайыздын чени 12 пайызды, ал эми айыл чарба чөйрөсүндөгү долбоорлорго берилүүчү насыянын пайыздын чени 10 пайызды түзөт. Агенттиктер түзүлгөн учурдан бери болжол менен 865 миллион сомдон ашуун суммадагы 6 900 кредит берилген жана анын негизинде региондо 3 миң жумуш орду түзүлгөн.

Екатерина РОЗИНА.
Фото: kumtor.kg

Дипломдуу кара жумушчу

- Ордуна, Русалка! Ордуна бар! – деп фермер Арыпжан Ниязов 5 тонналык уюна атынан атап, буйрук берип жатты.

Уй болсо тил алып малкананы көздөй жөнөдү. Анын артынан жадатма чымын-чиркейлерди куйруктары менен чапкылап коюп дагы экөө – Красуля менен Краля басып баратат.

- Карагылачы, тил алышат экен!

- Эмнеге тил алышпасын? Музоо кезинен баксам, дарыласам, карап жүрсөм, -деп жооп берди агай.

Бастырманын астында болсо ак халатчан “доктор Айболит” ача туяктуу пациенттерин күтүп жатат, ветеринардык текшерүү үчүн бүгүн ала уйларды жайыттан күндөгүдөн эрте айдап келишкен.

- Булар аябай акылдуу жаныбарлар, баарын түшүнүшөт, -деп ырастады ветврач Нурлан Тулебаев. – Аларга эркелетүү менен мамиле кылсаң, алар да сага жакшы мамиле кылышат. Булар деле адам сыяктуу уколдон коркушат.

Анын айылдашы Арыпжан Ниязовдун фермердик чарбасы өтө чоң эмес: анын 12 кою, сүт берүүчү 3 ую жана 3 торпогу бар. Бирок, аз деген менен деле машакаттан кутула албайсың. Торпокторду тынбай карап туруу керек, кичине эле карабай койсоң коңшулардын короосуна кирип кетишет.

- Кандай кыйынчылыктар дейсизби? –деп желкесин тырмады Арыпжан Ниязов. – Мына, чөп кымбат, килограммын 120 сомдон 100 түк сатып алдым. Ал эми сүт тыйын эле турат... Колдон келишинче эптеп жатабыз. Дагы жакшы, балдарым жардам берип жатат...

Анан да жаныбарлар ооруп калышат. Эгерде, мал сырकोолоп калса, күн болобу, түн болобу, Арып айылдын бардык тургуну таанып, сыйлаган адистин телефонуна чалат. Доктор Тулебаев сөз жок жардамга шашат.

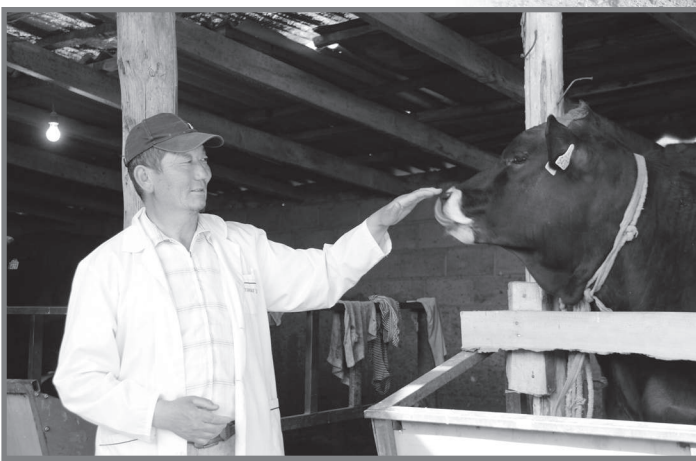
- Мен 30 жылдан бери ушул кесипти аркалап келем, - дейт Нурлан байке. – 7-класста окуп жатканда “Ким болгун келет?” деген темадагы сочинениеде “Мен монастырдагы зоотехник болом” деп жазганым эсимде. Мугалим эжей “Храмда дин кызматкерлери кызмат кылат!” деп көпкө күлгөн. Мектепти аяктаган соң аскер окуу жайына тапшыргым келген, бирок экзаменден өтпөй калдым. Ошондо апам техникумга оку деп кеңеш берген. Дагы бир баалуу кеңешти кабыл алуу комиссиясында беришти, “зоотехникке өтүү үчүн конкурс оор, жакшысы ветеринарга тапшырганга аракет кыл”. Мен ветеринарды тандадым, ошондон бери бир да жолу бул тандоомо капаланган жокмун. Бүгүнкү күндө зоотехниктер

ЭЛЕТТЕ ЖАШООНУ ЖАНДАНДЫРУУ

«Кумтөр» компаниясынын каржылык колдоосу менен Жети-Өгүз районундагы Кызыл-Суу айылындагы зооветеринария кабинети тиешелүү куралдар менен жабдылды, ошондой эле Липенка айылындагы ирригациялык система калыбына келтирилди.

Арыпжандын 4 уулу бар. Эгерде балдар болбогондо, анда жалгыз өзүнүн мындай чарбаны иштетүүгө күчү жетмек эмес.

Мал заматта сезет: ак көңүл, демек “өзүбүздүн” киши.

жумуш жок отурушат, ал эми биздин кесиптеги адамдар – алтынга тете.

Айылдагы ветврач – бул дагы интеллигент, дипломдуу кара жумушчу. Биздин ишибиз оор, кир, бирок ийгиликтүү. Айрыкча мыкты адистер кадыр-барктуу.

Мына ушул маселе республикабыздын башка айылдарындагыдай эле Кызыл-Сууда да оор. Жаштарды үйрөтүү керек. Жаштар эле эмес, чоң тажрыйбалуу адистер да дайыма окуудан жаңы нерселерди үйрөнүшөт. Ветеринария жана фитосанитариялык коопсуздук мамлекеттик инспекциясынын райондук башкармалыгында ай сайын фермерлер үчүн тренингдер өтүп турат. Ал эми окуу дагы да натыйжалуу өтүшү үчүн “Кумтөр” зооветеринария кабинети жабдууга жардам берди. Компания офистик жабдууларды: видеокамера, маркердик доска, түстүү принтер, проектор, лэптоп жана сыналгы сатып берди.

- Күзүндө бодо малды идентификация кылуу учурунда бизге кошумча ветеринардык врачтарды жумушка алуубузга туура келди. Ошондо алардын даярдыгынын деңгээли төмөн экендиги аныкталды, айрымдары малды кантип караш керек, кантип дарылоо керек сыяктуу жөнөкөй нерселерди да билешпейт экен. Мына ошондон кийин мамлекеттик да, жеке да жергиликтүү адистердин би-

лим деңгээлин жогорулатуу боюнча тренингдерди уюштурууну чечтик. Себеби, алар калка сапаттуу кызмат көрсөтүүнү үйрөнүшү керек, - дейт Ветеринария жана фитосанитариялык коопсуздук мамлекеттик инспекциясынын райондук башкармалыгынын жетекчиси Бактыбек Жумаев.

Жети-Өгүз районунда 57 миң бодо мал бар. Райондо көп жылдан бери фермерлерден сырьё сатып алып иштетүүчү “Ак-Жалга” сүт заводу менен ийгиликтүү иштейт. Албетте, ветеринардык-санитардык жана башка бардык талаптарга жооп берсе гана.

- “Ак-Жалга” сүт заводу өткөн жылы 700 тонна сүт азыктарын Орусияга экспорттоду. Заводго сапаттуу сүт тапшыруу фермерлердин кызыкчылыгында, -деп сөзүн улантты Бактыбек Байтемирович. – Мына биз аларды окутуп жатабыз, эптеп-септеп эле окутуп койбой, ар бир ооруну өзүнчө текчеге кылып бөлүп окутуп жатабыз. Биз үчүн маанилүү окутуу процессине салым кошкону үчүн “Кумтөргө” ыраазычылык билдиребиз.

МААЛЫМДАМА

Инвестор Ысык-Көл облусунун Жети-Өгүз жана Тоң райондорундагы ирригациялык системаны кайрадан калыбына келтирүү үчүн жыл сайын акча бөлүп берип келет. 2018-жылы каржылоо улантылды. Жети-Өгүз районундагы суу инфраструктурасын кайрадан калыбына келтирүү боюнча долбоорлорго алтын казуучу компания 3 жарым миллион сом бөлүп берген. Ал эми Тоң районундагы каналдын ноолорун алмаштыруу үчүн 3,2 миллион сом бөлгөн.

Липенкалыктар өз жерин сүйүшөт жана оор жумуштан коркушпайт.

Таза суунун мээнеткечтери

Уламыштар боюнча орустун сулуу кызынын атынан коюлган Липенка айылындагы тар көчөлөр менен баратып, өзүндү башка заманга түшүп калгандай сезесин. Бул жерде убакыт катып калгандай. Кооз үйлөр (чатыры камыш, топурак менен жабылгандар да кездешет) көгүлтүр боек сырдалган бирдей кашаа менен тыкан тосулган. Күн баткыча көчөдөн эч ким көрүнбөйт. Жаштар да, улулар да талаада иштеп жүрүшөт. Айылда 7 жарым миңден ашуун адам жашайт, көпчүлүк үй-бүлө мал чарбачылыгы жана жер иштетүү менен алект.

- Жер бизди багат, биз толугу менен андан көз карандыбыз. Колхоз чачыраган кезде эл эмне кылышты билбей калган. Андан кийин жашоого ылайыкташып кетти. Бүгүнкү күндө баары эле өзүнө-өзү агроном да, экономист да, дыйкан да. Үйлөрдө баары жетиштүү, дасторконунда наны бар, -дейт айыл суу колдонуучулар ассоциациясынын директору Жетиген Абдыласов.

Бирок, мунун баары айылдыктарга кандай түйшүк, мээнет менен келерин көпчүлүк шаар тургундары билбейт. Жер эне түшүмдү мол бериши үчүн аны иштетүү жана азыктандыруу керек. Ал эми айылыбызда сугат суу маселеси оор.

- Липенкадагы 1950-жылы курулган ирригациялык система совет мезгилинен бери тазаланган да, ондоодон өткөн да эмес. Сугаруу – азап. Айылда суткалык жөнгө салуу бассейни да, суу сактагыч да жок. Суу бизге тоодон келет. Бул жылы жаз суук болду, мөңгүлөр эрибей жатат. Ошондуктан суунун көлөмү көп эсе аз. Анан да ирригациялык система кароосуз калганынан улам дагы 40-50 пайыз сууну жоготуп жатабыз, -дейт ассоциациянын жетекчиси.

Дыйкандарга оор техника: бульдозер жана экскаватор жардамга келди. Алтын өндүрүш компаниясы менен “Фаворит Транс” подряддык компаниясынын ортосундагы келишимге ылайык талаада иш кызып жатты. Жумушчуларга 20 чакырымга созулган каналды казып, тазалоого 1 жумага жетпеген убакыт керектелди. Колубуз менен өзүбүз 2 айда бүтмөк эмеспиз деп Жетиген Абдыласов кубанып жатат:

- Элибиз “Кумтөргө” ыраазы жана жан дилинен алкыш айтат. Бул жөн гана сөз эмес экенине ишенгиле. Компанияга чоң рахмат. Алардын жардамысыз бул ишти бүтүрүүгө биздин күчүбүз жетмек эмес!

Юлия ШИТОВА.
Фото: Евгений ПЕЧУРИН.

Таза Ысык-Көл: ТАЗАЛООГО УБАКЫТ КЕЛДИ!

Ысык-Көл облусунун эки айылынын тургундары, кумтөрчүлөр жана активисттер биргеликте көлдүн түштүк жээгинде пляжды жана жолго чейинки аймактарды тазалоо боюнча масштабдуу ишембилик өткөрүштү.

Сезон башталып жатканда Ысык-Көл ушундай тынч, мемиреген жана таза болчу.

Таштанды толтурулган каптарды жол боюнан атайын унаа алып кетти. Калдыктарды кабыл алуу түйүндөрүнө, андан соң Бишкектеги кайра иштетүүчү заводго жөнөтүштү.

Бул жылы өлкө мактоого татырлык иш кылды - күн жылый баштагандан кыргызстандыктар жендерин түрүнө өкмөт жарыялаган улуттук кампаниянын алкагында үзгүлтүксүз ишембиликке чыгып турушту.

Туристтик сезонго камына турган Ысык-Көл облусунун тургундары да жумушчу шаймандарын колго алып чыгышты. «Иштерман Тамга-Тосор» муниципалдык ишканасы биринчи ири акцияны өткөрүү үчүн «Кумтөр» компаниясынын Жети-Өгүз районунун туруктуу өнүгүү бөлүмүнө кайрылган. Ал жакта бул демилгени баары колдоп, болгон мүмкүнчүлүктөрүн жасашты. Компания таштанды үчүн мүшөк жана кол кап сатып берип, ишембиликтин катышуучуларына белек камдады, чакан оюн-зоок жана пайдалуу тамактануу уюштурду - таза абада иш кылсаң табигый ачылат эмеспи. Акцияга «Кумтөрдүн» Кыргызстанда туруктуу иштеп жаткан чет өлкөлүк кызматкерлери (резидент эместери), жергиликтүү бийлик, экологдор, мектеп окуучулары, Тамга жана Тосор айылдарынын жашоочулары да кошулушту. Жалпысы 200дөй киши.

Алардын алдында таштандыларды баарын чогуу бир капка салып жыйнап коюу милдети эле эмес, аларды кийин кайрадан иштеп чыгуу жана киреше алуу үчүн пластиктерди өзүнчө, айнектерди өзүнчө бөлүп жыйнашты. Бул дагы бир чет элдик компания тарабынан Кыргызстандын экологиясы үчүн глобалдуу көйгөйлөрдү чечүү үчүн

КОМПЕТЕНТТҮҮ

«Экология бизден башталат»

- Ар бир акцияны өткөргөн сайын ишембиликке көп айылдыктардын тартылып жатканы кубандырат. Экология бизден, биздин үйүбүздөн, биздин чек арадан башталат. Бүгүнкү иш-чаранын баалуулугу элдер өздөрү Борбор Азиянын бермети - Ысык-Көлдүн жээгин тазалоого катышканында. Биз байкап жатабыз, бара-бара ой жүгүртүүлөр өзгөрүп жатат: «Бул аймакты жазында эле тазалабадым беле... Таштанды таштабайлы, калдыктарды баштыкка салып, пляждан алып кетели», - деп калышты. Дагы бир маанилүү нерсе, чоңдор балдарды да эмгек кылууга, жаратылышка кам көрүүгө, сүйүүгө үйрөтө башташты. Жылдар өткөндөн кийин алардын балдары калдыктарды өз-өзүнчө таштоого жоопкерчилик менен карап, экологияга кам көрүп калат, - дейт «Кумтөр» компаниясынын саламаттыкты, эмгекти жана айлана-чөйрөнү коргоо нормативдик базасын сактоо боюнча менеджер Эрик Кожомкулов. Көлдүн акваториясынын тазалоо шаймандарын алмаштырууга жана реконструкциялоого «Центерранын» 50 миллион доллар бөлүп берүүсү боюнча комментарий берип жатып ал Ысык-Көл облусунун жалпы экологиялык кырдаалды жакшыртуу үчүн кабыл алынганын белгилеп өттү.

- Кыргыз бийлиги азыр туристтик тармакка көбүрөөк көңүл бөлүп, туристтердин агымын көбөйтүүнү максат кылып жатат. Бирок жакынкы келечекте көлүбүз жайкы убакта эс алгандарды көтөрө албай, күз-кыш мезгилдеринде өзүн-өзү тазалай албай калышы мүмкүн. Пансионаттарда, эс алуу үйлөрүндө, санаторийлерде абал мышык ыйлагыдай, агып чыккан сууларды тазалоо нормалары менен тиешелүү түрдө камсыздалган эмес. Заманбап тазалоо шаймандарын орнотуу же өзүндө барларды реконструкциялоо керек. Агызылган суулар Кыргызстандын экологиялык мыйзамдарынын нормаларына туура келиши керек, - деп жыйынтыктады КГК адиси.

мыкты иштелген сунуш. Жадакалса айылдыктар үчүн бул ачылыш болду, акча таманыбыздын алдында эле жаткан тура...

Кирдеген бермет

Динамикадан чыккан музыка айлананын баарына угулуп, «Тамга» аскердик санаториясына чакырып жатты, кадыресе иш-чара көз алдыбызда майрамга айланып баратты. Ишембиликтин катышуучулары көл жээгине топ-топ болуп барып чогулгуча Тамга айыл өкмөтүнүн жетекчиси Нурдөлөт Усенбаев иш арасында сүйлөшүүгө да жетишип жатты. Жакшы жакка бараткан өзгөрүүлөрдүн даана көрүнө баштаганы ысык-көлдүктөргө дем берип жатты. 2018-жылы президент тарабынан жарыяланган аймактарды өнүктүрүү боюнча Ысык-Көл облусу туруктуу өнүгүү жолуна түшүүгө бардык мүмкүнчүлүктөрү

«Кумтөр» тарабынан уюштурулган пляжды жана жол жээктерин тазалоо иштерине Тамга жана Тосор айылынын жашоочулары да кошулду.

Эң активдүүлөргө жана мээнеткечтерге уюштуруучулар белектерди камдашкан: экобаштыктар, футболкалар, күндөлүктөр, китептер, рюкзактар...

бар. Катаал шарттарда аткарылуучу иштерди бүтүрүү чындыгында бийлик менен «Центерранын» ортосундагы макулдашуунун аркасында ишке ашат. Анын бир бөлүмүнө ылайык көлдүн акваториясына заманбап тазалоочу жайларды куруу жана реконструкциялоого инвестор тарабынан 50 миллион доллар бөлүү каралган. Жыл сайын миллиондой конок тоскон туристтик аймак үчүн бул эң биринчи көйгөй.

- Кыргызстандын негизги байлыгы - «көгүлтүр берметиби», андыктан биз анын тазалыгын сакташыбыз керек, -диалог көнүмүш фразалар менен башталат.

- Нурдөлөт Төлөшевич, баары эле ушинтип айтышат. Иш жүзүндө кандай? Жергиликтүү эс алуу үйлөрүнүн жарымынын тазалоо шаймандары эскирген, айрым пансионаттарда таптакыр эле жок. Булганычтар жер астындагы сууларга түшөт, андан ары көлгө. Эгерде жасалма филтрлер жана табигый өзүн-өзү тазалоосу болбосо Ысык-Көл таштандыга көмүлүп калмак эле...

- Тамга айылы үчүн ичүүчү суунун сапаты жана тазалоо шаймандары боюнча маселе чындыгында курч бойдон турат,- деп айыл өкмөт башчысы жогорку пикирге кошулат. - Союз убагынан бери биздин аскердик санаториябызга мелдешке катышууга даярдануучу спортчулар да, жакынкы чет өлкөлөрдүк туристтер да келгенге көнүп калышкан. Коноктордон суунун сапаты боюнча көп жеке угабыз – таза суу ачык көлмөдөн келет жана жаз-жай-күз айларында санитардык нормалар сакталбайт. Бирок бир жыл ичинде бул маселени чечебиз деп ойлойм. Коомчулукту өнүктүрүү жана инвестициялоо агенттиги (ARIS) менен биргеликте айылды таза суу менен камсыз кылуу үчүн 94 миллион сомдук долбоор иштелип чыгуу алдында турат. Канадалык инвестордун 50 миллион доллар бөлүп берүү келишиминин алкагында Тамга, Барскоон жана 4 калктуу конуштун тазалоо жабдууларын жаңылоо үчүн борбордук канализация куруу долбоору киргизилген. Вариант катары Тамгадагы санаторияны 3500 эли бар бардык айылга бириктирип тазалоо курулушун кеңейтүү жана бекемдөө сунушу да каралып жатат. Мындай болбосо да көйгөйлөрдү чечебиз.

- Ал эми пляждарды жана жол боюндагы аймактарды тазалоо иштери кандай жүрүп жатат?

- Жума жана ишемби күндөрү мектеп, бизнес жана мамлекеттик мекемелер өз аймактарын тазалоого чыгып жатышат. Жээктер, пляждык аймактар 20 чакырымга тазаланып жатат, ошон-

дуктан бардык райондун жардамы керек. Ар бир ушундай капиталдык тазалоодон кийин үч унаа менен 3 тоннадай таштанды чыгарабыз...

Жыйнак үй – ар бирибиздин камылгабыз

Былчыйтылган пластик бөтөлкөлөрдү чогултуп чоң полиэтилен капты толтурууга акциянын бир катышуучусунун 20 мүнөт гана убактысы кетти.

- Каптар түгөндү!- тазалап баштагандан 40 мүнөт өтпөй пластик жана целлофандарды чогултуп жаткан биринчи топко бөлүнгөн кишилердин бири уюштуруучуларга кабарлады. Мындай «мүлктөр» бул жерде жетишерлик - таштандылар өтүп бараткан унаалардын терезелеринен учат, жергиликтүүлөр ташташат.

Дагы бир саат өткөндөн кийин ар 15 метр жердеги жол жээктеринен активисттер таштандыга жык толгон 3-4 капты чогултушат. Ишембилик бүткөндө атайын унаа алып кетет. Кайра иштелип чыга турган таштандыларды кабыл алуу түйүнүнө алып барышат (Кумтөрдүк Green Point долбоорунун алкагында Ысык-Көл боюнча дагы 6 ушундай түйүн ачылган), андан ары Бишкекке кайра иштеп чыга турган заводго түз жөнөтүлөт. Андан түшкөн акчага айыл өкмөтүнө ишембилик өткөрүүгө керектүү жаңы иш шаймандарды алып беришет.

- Биз ушул өлкөдө жашайбыз, ошондуктан анын тазалыгын сакташыбыз керек,- дейт **Тамга туристтик базасынын жумушчусу Андрей Бухвалов** пластик бөтөлкөлөрдүн ичиндеги сууну агызып, анан аны буту менен жалпайтып жатып. - Биздин ушундай кооз көлүбүз бар, аны келечек муун үчүн сакташыбыз керек. Жакшы иштерди кылып жатабыз. Керектүү. Туура.

- Сиздерге таарынычтуу эмеспи? Бүгүн тазалайсыздар, а эртең кимдир бирөө өтүп баратып ойлонбой туруп бөтөлкөнү таштап кетип жатат...

- Ар бирине жеткире албайсың. Жөн гана демилгени колго алып, уяты менен иш кыла бериш керек. Ошондо башкалар да кошула башташат. Эгерде ушундай акциялар тез-тез өтүп турганда өлкөдө баары ордуна келип калмак.

- Албетте, үлгү көрсөтүү керек, жергиликтүү калкты, жаштарды тазалоого чакырыш керек! Бир жолу кабыктар толгон баштыкты жыйнайт, көтөрөт, анан урнанын айланасына таштанды ыргытаардан мурун ойлонот,- деп **«Кумтөрдүн Элчилеринин» бири, компаниянын тоо кен өндүрүштүк окутуу бөлүмүнүн баш-**

чысы Максатбек Кулубаев сөзгө кошулду. - Туризмди өнүктүрүү үчүн тазалыкты сактоо биздин гана кызыкчылыгыбыз. Коноктор эмес, өзүбүз өз үйүбүздү таштандыга толтуруудабыз. Биринчи өзүбүз тазалашыбыз керек.

- Менимче, элдин ой жүгүртүүсү бара-бара өзгөрүп бара жатат,- дейт «Кумтөр Голд Компанинин» нормативдик базаны сактоо бөлүмүнүн айлана-чөйрөнү коргоо боюнча улуу адиси Айбек Абдувалиев бир саамга ойлонуп.

- 3 жылдан бери Ысык-Көлдүн жээгинде массалык акцияларды өткөрүп келебиз, эки жылдан бери жергиликтүү калк да кошулууда, Бишкек менен кенден келген активисттер алардын үйүн жыйнаш үчүн келип жатышса уялышты. Мындай окуя болгон, биздин балдар пляжды тазалап жатса, эс алып жүргөндөрдүн бири аларды көрүп «менин пакетимди да ала кет!» деп буйрук берип калды. Анан «Кумтөрдүн» кызматкери аны уяткарып койгон. Унчукпаса эч нерсени түшүнбөй кала бермек. Өзүн алып жүрүү маданиятын бала кезден үйрөтүү керек.

Бирөөнүн кирин тазалоо – оор жумуш

Балдар кээде эстүүлүк кылып, кээде жоопкерчиликсиз чондорду уяткарат. Тамга орто мектебинде окуган 5 курбу төрт буттуу досу менен пляждын эң ыплас бөлүгүн тандашты. Эс алуучулар бул жерди таштанды жайга айланып салышыптыр: пластик жана айнек бөтөлкөлөр, стакандар, целлофан шарлар, колдонулган салфеткалар жана кагаздар ар жерде чачылып жатат. Пластикке делген биринчи кап саналуу мүнөттө эле толуп калды.

- Биз ата-энебизден суранып ишембиликке келдик. Андан соң кыздар менен пикникке чыгабыз, аягында артыбыздан сөзсүз жыйнап кетебиз,- дейт **6-класстын окуучусу Арабелла Мухамеджанова**. - Биз жерибиздин таза болушун, Ысык-Көл бизди жана келген конокторду кубантышын каалайбыз. Кыргызстанга конокторду чакыргандан уялбагыдай болушубуз керек.

Айнель Тавалдиева Бишкектен апасы менен келген. Таштандыларды жыйнап жатып арасында планшеттеги атайын программа менен мультяшка тартууга да жетишип жатты. Ал анимация менен алектенет.

- Мен жардам бергенди жакшы көрөм, бул көңүлдүү! Анан да айлана-чөйрөнүн таза жана кооз болгону жагымдуу эмеспи. Кыргызстанда үч балекет бар: жаман жолдор, акмактар жана таштандылар,- деп ал ачыгын айтты.

- Мынча таштанды кайдан чыгат?

- Адамдардан.
- А эмнеге алар мындай кылышат?
- Анткени алар акмактар.
- Эмне кылышыбыз керек?

- Мунун канчалык жаман экенин, аягы эмнеге алпарарын айтышыбыз жана көрсөтүшүбүз керек. Башкалар жыйнап жатса эмнеге булгашат? Таштанды - бул өлүм!

Өзүбүздөн кийин балдарыбызга эмне калтырабыз?

Күн жарымдап калды, бирок жумуштун акыры көрүнбөйт. **«Эко Деми» жана «Жашыл билик» коомдук фонддорунун аткаруучу директору Дмитрий Андреев** менен бирге жээктеги кум арасынан конфеттердин сырттарын, айнекти, шамалдан жана уба-

кыттын өтүшү менен эскирип жыртылган пакеттерди казып жүрөбүз. Суусундуктардын пластик капкактары менен тамекинин калдыктары жээкте жайнап жатат, колго таккычы үзүлгөн электрондук сааттар да кездешүүдө. Жыш тикенек арасында таттуу чайдын бөтөлкөлөрү жатат. Кокусунан ал жакка ыргыта албайсың, атайын ыргытылганы көрүнүп турат. Эмнеге экенин бир Кудай билет.

- Бүгүн Тоң жана Жети-Өгүз райондорунун жашоочулары ишембиликке чыгышты. Балыкчыда иш күчөп жатат - биз ошол жактан келдик, таштанды салуу үчүн мүшөк жана кол каптарды тараттык,- дейт Дмитрий.

- Сиздерге калдыктарды кантип туура бөлүштүрүүнү айылдыктарга түшүндүрүү үчүн келдик. Аз-аздан элдин экологиялык маданиятын көтөрүп келе жатабыз...

«Кумтөрдүн» таштандыларды өз-өзүнчө чогултуу жана кайра иштеп чыгуу боюнча долбоорлорунун бири Green Point («Жашыл чекит») бул жылы кайрадан иштеп баштады. Ал компаниянын башка атайын программаларындай эле кыргыз сотторунун чечими менен бир жылдай тондурулган эле. Инвесторлор менен жаңы келишим түзүлгөн соң бардык соттук териштирүүлөр токтотулду, эми компания аймактарды туруктуу өнүктүрүү жана жергиликтүү калкты колдоо боюнча атайын долбоорлорду толук кандуу иш жүзүнө ашыра алат.

- Мектептерде класстан сырткаркы сааттарды өткөрөбүз, анда калдыктарды ылгоо боюнча программалар, тренинг, семинарлар өтүлөт. Металл конструкциялардан челек орнотуу боюнча пилоттук долбоорлорду ишке киргизебиз, экобаштыктарды тигүүнү жаңылайбыз - желим баштыктарды колдонууга тыюу салууну көтөрүп чыгабыз. Анан албетте, акцияны өлкө боюнча өткөрүүгө даярданабыз,- деп активист-эколог өзүнүн пландары менен бөлүштү.

Кийинки масштабдуу ишембилик Ысык-Көлдө жайкы сезон аяктаганда, Көчмөндөр оюну башталар алдында өткөрүлөт. 15-сентябрда активисттер сүйүктүү Кыргызстандын бардык бурчун тазалоо үчүн бүт өлкөнү акцияга чыгарууну пландап жатышат.

- Ишке ашар бекен? - күмөн санап сурадым.

- Таштанды боюнча чоң көйгөйлөрү бар Угандада ишке ашкан соң, бизде эмнеге болбосун? Башкысы, элдин ой жүгүртүүсүн өзгөртүп, көп масса чогултууга жетишүүбүз керек. Бүгүнкү күндө жалпы жарандык демилгелерди ишке ашырууга бийликтин, жеке компаниялардын, жергиликтүү бийликтин жана жаштардын умтулганы үмүткөр кылып жатат. Байланыш бар! Буга кошумча туура эмес жерге таштанды таштагандарга айып салганга укуктуу мамлекеттик органдар активдүү кошулушса жакшы болмок. Түшүндүрүүдөн сөгүш берүүгө өттүк, катуу чара көрбөсөк болчудай эмес. Таштанды боюнча маселе актуалдуу бойдон турат, аны эч кимге чечүүгө мүмкүн боло элек. Эгерде бул ишке ашса, өлкөбүз өнүгөт, ар бир жаран биз качандыр бир күн бул дүйнөдөн өтөбүз, кийинки муунга эмне калтырабыз, аны кандай абалда калтырарыбыз бизден көз каранды экенин түшүнөт.

Юлия ШИТОВА.
Фото: Евгений ПЕЧУРИН.

Эки айылдын пляждык аймагы 20 чакырымга жетет, ошондуктан бул жерге жардам ашыкча болбойт.

«ҮГҮТБРИГАДА-2018»: АСКЕРДИН БЕШИКТЕН МҮРЗӨГӨ ЧЕЙИНКИ ЖОЛУ

Кыргызстанда Улуу Ата Мекендик согуштун Улуу жеңишинин тарыхындагы саргарган барактарды сактоо үчүн негизги жана керектүү патриоттук акциянын төртүнчү этабы башталды. Бул бөлүм 1944-жылы Витебск шаарынын алдында баатырдык менен каза болгон Советтер Союзунун Баатыры Жумаш Асаналиевдин 95 жылдыгына арналат.

Жумаштын өз айылында баатырды ардактап эскеришет.

Согушсуз тынчтыкка

Мындан мурунку 3 этапты идеялык шыктандыргыч жана «Кыргызстандагы үгүтбригадалардын» түзүүчүсү Керим Шатманов тилектештер татыктуу аткарганын айтат.

Анын мүчөлөрү 2015-жылы майда Ысык-Көлдүн Тамга айылынан алгачкы этапты башташкан. «Кызгалдак» балдар бий ансамбли идеялардын алмашкыс колдоочусу - Эл аралык сынактардын лауреаты, вокалист Марат Ибраевдин, жана ошондой эле бул долбоорду бул кишибиз элестетүүгө мүмкүн болбогон Керим Шатмановдун коштоосунда 385-аткычтар дивизиясынын эрдик көрсөткөн жерлерине барган.

Орусия жана Беларусунун концерттик аянттарында өз таланттарын көрсөткөн күнөстүү Кыргызстандан барган конокторду абдан жакшы тосуп алышып, ыраазычылык сөздөрү менен узатышкан. Интернационалдык-патриоттук программанын экинчи бөлүгү Ысык-Көл облусунун Ак-Суу районунан чыккан, 1944-жылы Беларусияны душмандардан бошотууда фашисттер менен болгон күч бирдей эмес согушта каза болгон, Советтер Союзунун Баатыры Жумаш Асаналиевди эскерүүгө арналган.

Үгүттөөчү бригаданын катышуучулары: опера ырчылары Марат Ибраев менен Элнура Самарбекова, дирижёр жана «Манас» президенттик камералык оркестринин көркөм жетекчиси Эрнис Асаналиев жана ошондой эле мектеп аралык согуш тууралуу дил баяндар сынагынын жеңүүчүсү Чолпон Акибаева ачык импровизацияланган аянттарда концерт берип отурушуп Кыргызстандын желегинин астында Берлинге чейин жүрүш кылышты. Соңунда 2017-жылы 5-майда аталган топ кеңейген курамда Беларусь эли ардактап эскерген биздин жоокер Жумаш Асаналиевдин Минск шаарындагы мемориалына келишти. Минскиде баатырга арналып эстелик тургузулган, шаардын бир көчөсүнө анын аты берилген жана Минск шаарынын ар бир тургуну эр жүрөк жоокердин баатырдыгын билишет...

Бүгүнкү күндө да патриоттук иштер уланууда - «Кыргызстандын

Патриоттук долбоордун алмашкыс катышуучулары Марат Ибраев, Элнура Самарбекова жана албетте, анын түзүүчүсү жана идеялык жактан дем берүүчүсү Керим Шатманов.

үгүтбригадасы» кайрадан сапарга аттанган.

- Бул долбоор өзүнө ушунча көп кишилерди чогултканына кубанычтамын, аларды бир тарых, Улуу Жеңиш бириктирет жана ушундай бийик каалоо кандай учур болбосун согушту болтурбайт, - дейт Керим Кожомкулович.

- Биздин максат - дүйнөдө тынчтык болушу үчүн түркүн элдердин ортосундагы көпүрөнү бекемдөө, ошондой эле ата-бабаларыбыз биз үчүн кандай курмандыктарга барганын унуттурбоо. Үгүтбригаданын бул жылдагы алгачкы жүрүшүн өзгөчө күн - 10-майда Жумаш Асаналиевдин туулган күнүнүн 95 жылдыгына карата Караколдо ишке ашырышты.

Баатырдын эрдик жолунда

Оркестранттардын колундагы скрипканын кылдары жан дүйнөндү күйүткө

толтуруп, белгилүү «Эсимде» ырынын музыкасын мундуу чалып жатат. Мына ушундай жоокерлерди эскерүү митингине келип, Караколдун Жеңиш сейил багындагы өчпөс оттун жанына «Манас» президенттик камералык оркестринин музыканттарынын айланасына чогулгандарга Улуу Ата Мекендик согуштун ак-кара кадрлары көрсөтүлүп турду. Фронтчулардын өтүп бараткан муундарынын айтуусу боюнча жана саргарып бараткан тарых документтеринен каардуу согуштун картиналары көрүнөт. Жаштар эсине сакташы керек болгон жана кийин мындай окуялар кайталанбас үчүн, кандуу согуштун тарыхы, коркунучтуу сабактар жана кайра калыбына келбей турган жоготуулар.

Согуш жылдарында фронтко чакырылган 363 миң кыргызстандыктын арасында Ысык-Көл облусунун Ак-Суу районунун тургуну Жумаш Аса-

ТҮЗ СӨЗ

«Коомго ушундай долбоорлор керек»

«Үгүтбригаданын» башталышынан бери Беларусун Кыргызстандагы элчилиги чоң колдоо көрсөтүп келди. Беларусун Кыргызстандагы мурунку элчиси Виктор Денисенконун эстафетасын дипломатиялык миссиялардын учурдагы жетекчиси Андрей Страчко кабыл алды.

- Биз бир чоң өлкөдө жашадык, Ата Журтубузду биргеликте коргодук, ошондуктан бул мен үчүн эң заманбап жана өз убагында өткөрүлгөн акция. Анткени коомго мындай долбоорлор керек. Тарыхты унутууга болбойт. Өсүп келе жаткан муун ошол согуштун коркунучтарын билиши керек, - дейт Беларусун Кыргызстандагы элчиси Андрей Страчко. - Кыргызстанда да согуш ардагерлерин эскерип турганы мен үчүн абдан жагымдуу, кыргыз жаштарын патриоттукка тарбиялоо эң жогорку деңгээлде экен. Сиздер ал согушту унуткан жоксуздар, ата, чоң аталарыңыздарга - жеңүүчү жоокерлерге ыраазысыздар. Беларусун советтик аскерлердин эрдиктерине толкундоо менен мамиле кылышат. Биздин эл үчүн бул абдан коркунучтуу катастрофа болгон, өлкөнүн ар бир үчүнчү жараны каза болгон.

Хатын мемориалдык комплекси баскынчылар тарабынан Беларусундагы айылдардын өрттөлгөнүнүн символу болуп калды, ал эми мындай өрттөлгөн айылдарды санасак 9 миңден ашат. Менин оюмча, эми үчүн Беларусь элинин тарыхка этияттык менен мамиле кыларын ушундан билсе болот.

Жумаш Асаналиев Беларусуну куткаруу операциясында курман болгон. Качкан жок, корккон жок. Өзү жалгыз немистердин чабуулуна каршы турган, акырында 20дай немис-фашисттик баскынчыларды жок кылып, өзүн граната менен жардырган. Биз, беларустар, аны башка эр жүрөк жоокерлердей эле унутпайбыз. Анткени ал бизди боштондукка чыгарган баатыр. Биздин жалпы тарыхыбыздын мындай учурлары бири-бирибизге өзгөчө мамиле кылууга, кыргыз-беларусь достугун бекемдөөгө шарт түзөт. Сиздердин ата-бабаларыңыздар менин өлкөмдү бошотууга жардам кылышканы үчүн терең ыраазычылык билдиргим келет. Бүтүндөй беларусь эли сиздерге ыраазы!

налиев да болгон. 1942-жылы, согушка чакыруу кагазы келгенде ал болгону 19 гана жашта эле.

Жаш баатырдын өмүр жолу эки жылдан кийин Витебск алдында үзүлдү. Ал фашисттик баскынчылардын алдында эр жүрөктүк кылган советтик аскерлердин үлгүсү. Витебск облусунда көмүлгөн биздин Жумаш Беларусь элинин да жакыны жана тууганы болуп калган. Башка миллион баатырлар сыяктуу эле өздөрүнүн куткаруучусу Жумаш жөнүндө да эстеп турушат. Биз үчүн, жердештери үчүн кайраттуу жоокерибиздин баатырдык кадамдарын унутуу уят иш.

- «Биздин Жумаш» долбоорунун алкагында патриоттук кыймылдын бул жолку жүрүшү Каракол шаарынан Минскиге чейин жетет. Жаркын жана майрам күн - 9-Майда Караколдогу «Жеңиш» сейил багында анын туулган күнүнө жакын Жумаш Асаналиевдин эскердик. Анда Эрнис Асаналиевдин жетекчилиги астында «Манас» президенттик камералык оркестри классикалык музыка менен концерт берди. 25-июнда топ Витебск алдындагы Узречье деген беларусь айылына барып, мындан 74 жыл мурда ушул күнү каза болгон ысык-көлдүк жигиттин бейитине гүл коюп таазим кылып эскеришет.

Дагы эки күндөн кийин бул топ Минск шаарынын Октябрь районунун администрациясы жана Кыргызстандын Беларустагы элчилиги менен биргеликте Советтер Союзунун Баатырынын эстелигинин жанында өтө турган эскерүү кечесине катышат,- дейт команданын маршруту жөнүндө «Кыргызстандын үгүтбригадасы» коомдук кайрымдуулук фондунун жетекчиси Керим Шатманов. - Көпкө күттүргөн жеңишке жетүү үчүн биздин жоокерлер багындырган жол унутулбашы керек. Биз эстеп турганда алардын эмгеги өлбөйт, өчпөйт.

Биздин Жумаш - сиздердин Жумаш

Советтик аскерлердин Улуу Ата Мекендик согушта жеңишинен бери 73 жыл өткөндөн кийин да Жумаш Асаналиевдин туугандары аны эстеп турушат. Жыл сайын 9-майда анын туугандары чыгаан ата-бабаларын эскерүү үчүн жана жоокердин баатырдык кадамдарын билбегендерге айтып берүү үчүн эскерүү кечелерине катышышат.

- Карылардын эскерүүсүндө, ал абдан жакшы, чынчыл, келбеттүү, көрүнүктүү жана сымбаттуу жигит болгон,- дейт Советтер Союзунун Баатырынын тууганы Камил Тагаев.

- Адам төрөлүп-өскөн Отуз-Уул айылында анын аты коюлган мектеп бар, эскерүү үчүн музей ачылган, баатырга арналып эстелик тургузулган. Жумаш Асаналиев ким болгонун, кандай баатырдык кылганын баары - карылар да, жаштар да жакшы билишет. Тууганыбыздын мындай эрдик кылганы чоң сыймык! Жумаш Асаналиевдин дагы бир тууганы Алик Тагаевдин айтымында, туугандары мекенибиздин бир бөлүгүн - 5 Тянь-Шань карагайын Ак-Суу районунан Беларуска алып барып, бабасы көмүлгөн бордоштор көрүстөнүнүн жанына отургузууну кыялданышат. Биздин Жумаш ушунча жылдан кийин туулган жеринин жылуулугун сезет...

Биз үчүн баатырлар уялбасын...

Бул жылы караколдуктар 9-майда экинчи жолку масштабдуу акция өткөрүштү. Жеңиш күнүндө ардагерлердин сүрөттөрү менен шаарда «Өлбөс полк» жүрүшү өттү. Баруу пункттары өзгөргөн жок - майрамдык кеченин негизгилери Жеңиш сейил багында өттү. Митинг-реквиемге Акыл-

бек Эгембердиев жубайы, чөбүрөсү жана инилери менен келди. Колунда атасы Шарип Эгембердиевдин сүрөтү.

- Атам Балтика боюндагы аскердик округда согушкан. Аны 1942-жылы аскерге чакырышкан. Бир жылдан кийин атам Риганы бошотууда оор жаракат алган. Токойдо фонардын жарыгында операция жасашыптыр. Үзүлгөн табырларды тигишкен, бирок бутундагы окту чыгара алышкан эмес. Ошону менен өмүрү өткүчө жашады...

1970-жылдардын башында Ленинграддан кат келди. Токойдо атама операция жасаган хирург жазыптыр. «Жоокер тирүүбү, аман-сообу?» дептир, «аман-эсен» деп жооп жазып ийдик... Фронтчу карыганча жашады.

- Акылбек байке, Жумаш Асаналиев ким болгонун билесизби?

- Советтер Союзунун Баатыры! Ысык-Көл облусунун тургуну, биздин жердеш, Беларусту бошотууда каза болгон...

Елена Колегова Улуу Ата Мекендик согушка катышкан ата-бабаларынын 6 сүрөтү турган штендерди колуна кармап алыптыр.

- Биздин үй-бүлөдөн согушка 13 киши кеткен, алардын сегизи кайтып келишкен жок. Чоң аталарыбыздын үчөөсү дайынсыз болушту. Алар Брест-Литва чек арасында согушушкан жана согуштун алгачкы сааттарында эле каза болушкан. Алардын ысымдары кайтарымсыз жоготуу китебинде катталган...

Андай убакты Кудай башыбызга салбасын. Ошондуктан баарыбызга ачык жана тынч күндү, ынтымакты жана өсүп-өнүгүүнү каалайм! Бизге алардын ушундай кыйынчылык менен белек кылган бул өмүрүбүздү татыктуу, баатырларыбыз уялбагыдай жашап өтүшүбүз керек...

Юлия ШИТОВА.
Фото: Евгений ПЕЧУРИН.

9-майда өткөн Караколдогу митинг-реквием.

МААНИЛҮҮ

Биздин акцияны колдоп коюңуз!

Эгерде сиз биздин 2019-жылы да сөзсүз улана турган долбоорубузду колдогонуз келсе, каражатты «Үгүтбригада» коомдук-кайрымдуулук фондунун эсебине которуңуз: «Оптим Банк» ААКсынын Бишкектеги №1 филиалы.

Банктык мультивалюталык эсеп: 1090820268020103
SWIFT: ENEJKG22
Филиалдын банктык идентификациялык коду: 109008
Же банк картасына: 4169 6151 6714 5089 (VISA, Optima Bank)

«Манас» президенттик камералык оркестринин музыканттары ачык асман алдында белгилүү «Эсимде» ырын аткарышты.

Орусиялыктар кыргызстандык кесиптештерин да иш сапары менен келип кетүүсүн сунушташты.

Ишканадагы ишти уюштурууну орусиялык адис Роман Дертинов жогору баалады.

Орусиялык «Полюс» асман алдында:

«КУМТӨРДҮ» КӨРҮҮ
ЖАНА ӨЗҮН КӨРСӨТҮҮҮҮЧҮН

Алтын өндүрүүчү дүйнөдөгү эң алдыңкы компаниялардын биринин өкүлдөрү таанышуу максатында бийик тоодогу кенге келишти.

«Чымыр-ишкана»

Эгерде тоо-кен өндүрүүчү эки компаниянын иш процесстери кээ бир учурларда же толук эле окшош болсо, анда ишканалардын масштабдарын салыштыруу бекер иш. Кыргызстанда эң ири салык төлөөчү жана 3 миңдей кызматкер эмгектенип жаткан ишканалардан бир гана «Кумтөр» бар. «Полюс» ири бизнес-бирдиги же филиалы болгон Красноярск - Олимпиада, Благодатное жана Титимухта кендерин иштетет. Иркутск облусунда болсо Вернинское жана Бодайбинск районундагы алтын кени бар. Ал эми Якутияда Куранах кени өздөштүрүлүп жатат. Бул ишканаларда жалпысынан 16,7 миңдей киши иштейт. Коопсуздук техникасы жана эмгекти коргоо маселелерине мындай масштабда айрыкча артыкчылык берилүүсү керек экени түшүнүктүү.

Топтун бир бөлүгү кенге бараткан жолдогу алгачкы «кадамдарда» эле тушуккан кооз көрүнүшкө суктанып жатышканда, «Полюс» компаниясынын эмгекти коргоо, өндүрүштүк коопсуздук, айлана-чөйрөнү коргоо жана туруктуу өнүгүү боюнча директору Роман Дертинов кыргызстандык кесиптештеринин коопсуздук маселелерине карата мамилелерин изилдеп жатты. Жогорку класстагы адис Кумтөрдө эмнени көрдү экен?

Курч көз караштан майда-чүйдөлөр да жылт коюп кете алган жок. Технологиялык трассанын башталышында ал жолдун боюндагы жарлар бир жарым метрге чейин жеткенине көңүл буруп, ал жерлерге берма же коопсуздук догоосун орнотуу ылайыктуу экендигин айтып өттү. Ошондой эле, лагерге бараткан жолдо каршы багытта «Кумтөрдүн» кызматкери унаасын жол берилген саатына 40 чакырым ылдамдыктан катуу айдап өтүп кетти (кийин белгилүү болгондой, айдоочу жаңы кызматкер болуп чыкты).

- Жол дөңсөөлүү экен, ошондуктан дөңдөн улам секирип кетип жаткан башка машиналар көрүнбөйт. Бул жерде машиналарга атайын тагылган желектер куткарып калат, аны тагып алып айдоо кендин эле аймагында эмес, анын чегинен сырткары жерлерде да коопсуз болмок, - деп кеңеш берди Роман Геннадьевич.

Кендин аймагында экскурсия кылып жүрүп алтын ылгоочу фабрикадагы көзөмөлдөөчү бөлмөгө келгенде, ал алтын ылгоочу фабриканын кыз-

маткерлеринде ар бир адамдын кайда экендигин көзөмөлдөгөнгө боло турган электрондук билериктери барбы деп кызыкты. Себеби, күтүлбөгөн жагдайларда кызматкерлерди ыкчам эвакуация кылуу маанилүү да (Кумтөрдүн фабрикасындагы ар бир участогунда коопсуздукту камсыз кылуу үчүн экиден киши рация менен иштешет). Ал эми 130 тонналык карьердик самосвалдардан 14үн бир учурда оңдоого боло турган «Мегашопко» келгенде ал иштин уюшулганын мактап өттү:

- Бизде габариттүү техникаларды оңдоочу устакана травматизм боюнча экинчи орунда. Силердин техникалык тейлөө боюнча станциялардан мен мастер бийиктикте коопсуздук курун тагынып иштеп жатканын көрдүм. «Полюс» та мындай учурларга түзөтүү киргизүү керек экен. Менин көз карашымда, «Кумтөр» - туруктуу жамааты менен бардык тобокелдиктердин алдын ала турган чымыр-ишкана. Бул тажрыйбалуу, кесипкөй адистерди мында баалай тургандыгын жана аларды окутууга, өнүктүрүүгө акчасын аябай тургандыгын билдирет.

Жеке коопсуздук – баарынын стратегиясы

- Роман Геннадьевич, дагы эмнелерди байкай алдыңыз?

- Жумуш убактысынын жана орундарынын жогорку деңгээлде уюшулганын, инженердик-техникалык курамдын компетенттүүлүгү, ошондой эле өндүрүштүк нюанстар эле эмес, коопсуздук маселелерин терең түшүнгөндөрүн байкадым. Өздөрүн эркин жана ишенимдүү алып жүргөн катардагы кызматкерлердин жүрүм-турумуна караганда, эмгекти коргоо жана техникалык коопсуздук кызматы катаал цербердин ролун аткарабайт. Бирок ошол эле кезде коопсуздук техника эрежелери катуу сакталат экен, демек, бул жерде бизнес менен коопсуздук бир бүтүн. Мына ушул баалуу.

- Сизге эмдигиче айтышса керек, бул «Work Safe, Home Safe» («Жумушта коопсуз, тиричиликте да коопсуз») жаңы программасынын натыйжасы. Бул программа адамдын өзүнүн ден соолугуна жана болгон тобокелдиктерге карата мамилесин түп тамырынан бери өзгөртө баштады. Ал эми сиздердин ишканаларда коопсуздук талаптарын аткаруу боюнча иштер кандай абалда?

- Бул көз карашта финансылык жана аброй боюнча эң чоң тобокелдиктер бар экендигин компания түшүнөр замат, коопсуздук маселелери биринчи орунга чыкты. Бизде коопсуздук техникасы базалык деңгээлден эбак өткөн, жетишерлик мыкты абалда. Бирок, коопсуздук маданияты 3-4 эле жылда курулуп калат деп түшүнбөө керек, бул узак мөөнөттүү процесс. Баары ийгиликтүү аяктай элек, бирок биз максатты көздөй жолдобуз деп айтсак болот. Аракет жыйынтыгында, 2017-жылы бизде бир дагы киши каза болгон учур болгон жок жана травматизмдин деңгээли 15 пайызга кыскалды.

- Максатка жетүү үчүн кандай чараларды көрүп жатасыздар?

- Биз бардык жерде коопсуздук техникасын бузуп жаткан адамдарга карата чыдамсызбыз, бирок ошол эле кезде күнөөнү бирөөдөн издебейбиз. Белгиленген эрежелер менен талаптарды жумуш ордунда тоготпогондорго карата жумуштан айдап жибергенге чейин катуу чара көрөбүз. Анын үстүнө кайсы участкада күнөө болгону аныкталса, өндүрүштүк циклин коопсуздуктун камсыз кылбагандыгы үчүн жетекчи да көрүлүүчү чарадан качып кете албайт. Өндүрүштө травматизмдин алдын алуу боюнча программа ишке кигизилген. Базалык тобокелдиктердин негизинде компанияда он-лайн курстар өтөт. Кантсе да, биз өсүп келе жаткан мунду дагы коопсуздук маданиятынын калыптануу процессине тартып жатабыз. Балдар – бул күчтүү мотивация.

Бул маселе боюнча «Кумтөрдүн» жетекчилиги орусиялык кесиптештеринин пикирин толук колдойт. WSHS программасынын алкагында коопсуздук техникасын сактоо боюнча балдар үчүн тренингдер такай өтүп турат.

Иштейбиз да, достошобуз да

Албетте, бул дүйнөлүк аты бар эки компанияны ушул эле бириктирип турбайт. Алар социалдык жоопкерчилик жактан жогорку деңгээлде өнүккөн стратегиялык оюнчулар. Экөө тең тагынтуу эмгек шарттары жана айлык акысы бар жумуш менен аймактардын жашоочуларын камсыз кылууда. Ошондой эле, облустардын туруктуу өнүгүүсүнө күчүн жумшоодо, кайрымдуулук акцияларын жана айлана-чөйрөнү коргоо, сактоо боюнча иш-

чараларды өткөрүүдө. Айтмакчы, кесиптештер макулдашкандай, экологиялык коопсуздуктуу башкаруу системасындагы тажрыйба алмашуу биринчиси. Мындан бир нече жыл мурун «Кумтөр» эл аралык аудиттен тагынтуу өтүп, компания өз операциялык ишмердүүлүгүндө цианидди ташуу, сактоо жана колдонуу боюнча эл аралык стандарттын талаптарына жооп бере ала турганын тастыктаган сертификатка ээ болгон.

Өткөн жылы ICMM («Тоо иштери жана металлдар боюнча эл аралык кеңеш») уюмуна мүчө болгон «Полюс» үчүн бул багынтуусу керек болгон дагы бир чоку. Ошондуктан, цианидге мамиле кылуудагы – сатып алуу, ташуу, колдонуу жана зыянсыздандыруу боюнча «Кумтөрдүн» тажрыйбасы орусиялык алтын казуучуга өтө кызыктуу. Орусиялык адистердин кендеги бир күндүк сапарынын жыйынтыгын чыгарып жатып, «Кумтөрдүн» экологиялык долбоорлор боюнча менеджери Ольга Медоева алтын казуучу компанияларынын өкүлдөрүнүн мындай жолугушуулары адатка айланып деп убада берди.

- Бизде катташууга негиз көп. Талкулоо үчүн жалпы темаларыбыз, окшош көйгөйлөрүбүз бар. Ал тургай мен эки өлкөнүн адистерине кызматташтык кылуусуна мүмкүндүк бере турган Меморандум кабыл алууну сунуштайт элем. Айрыкча, ортолорубузда эч кандай чек ара жок болуп турган азыркыдай учурда. ЕврАзЭсте айлана-чөйрөнү коргоо тармагы боюнча бирдиктүү нормативдик документтер кабыл алынып, анын натыйжасында биз дагы да эффективдүү иштейбиз деп ойлойм. Биз мурункудай эле бардыгы үчүн ачыкпыз жана иштин чыныгы абалы тууралуу биздин адистерден билишине кызыктарбыз, - деп сөзүн жыйынтыктады менеджер-эколог.

Балким, жакын арада Кыргызстандын да адистеринен турган топ жооп кылып барып калышы мүмкүн, себеби, кесиптештери тарабынан чакырылды. «Полюс» тобунун Красноярсктагы уникалдуу ири өндүрүштүк бөлүгүндө кыргызстандык адистерди күтүп жатышат.

Юлия ШИТОВА.
Фото: Евгений ПЕЧУРИН.

КООПСУЗДУК БОЮНЧА БИЛИМГЕ ЖОЛ

«Кумтөр» компаниясы Ысык-Көл облусундагы эки айылдын окуучуларына жолдо жүрүүнүн эрежелери боюнча тренинг өткөрдү.

Ысык-Көлдүн тескейи. Чакан айылдар ортосундагы айрыкча туристтик сезондо тынымсыз кыймыл байкалган борбордук трасса. Тере-зенин ары жагындагы кооз көрүнүш – көл айрым жерлерде үйлөрдү, жол боюндагы кафелерди, азык-түлүк дүкөндөрүн алмаштырып жолго өтө жакындап келет. Ушул эле трасса аркылуу баратып технологиялык жолго кайрылган күйүүчү май жана башка кендин тиричилигине керектүү материалдарды ташып бараткан «Кумтөрдүн» оор жүк ташуучу унаалары бийик тоо тарапка карай кетишет. Асфальт төшөлгөн «артерия» бардыгы үчүн бирдей маанилүү ролду ойнойт жана жогорку коркунучу бар зона катары саналат. Биринчи кезекте магистралга түздөн-түз жакын жайгашкан мектептерде окугандар үчүн.

Коркунучтуу коңшулаштык

Бул Тамга жана Тосор айылынын окуучуларына жолдо жүрүүнүн эрежелери боюнча билимди жогорулатууга Бишкектен жөнөтүлгөн эстафетанын негизги себеби. «Кумтөрдүн» техника боюнча «Work Safe, Home Safe» («Жумушта коопсуз, тиричиликте да коопсуз») ички корпоративдик программасынын алкагында компаниянын менеджери жана инструкторлору балдар үчүн орус жана кыргыз тилдеринде 4 тренинг өткөрүштү.

Тамгадагы орто мектептин директору менен завучу Бишкектен барган делегацияны мектептин короосунда тосуп алып салтанаттуу чогулуштар өтүүчү залына алып киришти. Бул жерде жарым сааттан кийин 5 жана 6-класстын окуучулары үчүн оюн формасындагы маалымат артыруучу тренинг башталмакчы. Орус жана кыргыз тилдеринде окутулуучу мектеп-

те 648 окуучу окуйт. Бул 3 жарым миң калкы бар Тамга айылындагы билим берүүчү жападан жалгыз мекеме. Мектеп мурда күчтүү билим бергени менен атагы чыккан. «Бирок, бүгүнкү күндө позициябызды бир аз начарлатып алдык», - деп мектептин директору **Назарбек Мамбеталиев** мойнуна алды.

Көйгөйлөр бардык эле жерде: тажрыйбалуу педагогдор пенсияга кетишүүдө, кээ бир сабактар боюнча мугалимдер жетишпейт. Мисалга, математика сабагы боюнча мугалимди коңшу айылдан чакырууга туура келген. 1973-жылы курулган мектеп да капиталдык ондоого муктаж. Жол боюндагы зонада да кыла турган турган иштер көп.

- Мына, жаныбыздан эле чоң жол өтөт, бул балдар үчүн кооптуу, -деп коркунучу менен бөлүшө кетти мектептин завучу **Аида Ысыралиева**. - 2 жыл мурун белгисиз себептерден улам «жаткан полицейди» да алып коюшту, ал барда айдоочулар ага жеткенде жай айдап өтүп, жакшы болчу. Эми болсо жок дегенде башталгыч класстардын окуучуларын мектепке алып келип, алып кеткиле деп ата-энелерден суранып жатабыз.

«Ошондой болсо да, мектептин тушуна светофор орнотууну пландап жатабыз», -деп ишендирди жолдо жүрүүнүн эрежелери боюнча сабакка баш баккан Тамга айыл өкмөтүнүн башчысы Нурдөөлөт Үсөнбаев.

- Жол белгилери да, жөө жүргүнчүлөр өтүүчү «зебра» да бар, бирок баары бир айдоочулар жогорку ылдамдыкта унаа айдап жатышат, -деп арызданды ал.

- Бүгүн өтүп жаткан иш-чара биз үчүн абдан маанилүү. Бал-

дар көчөдө жүргөндө жолдо жүрүүнүн негизги эрежелерин билиши зарыл. Келечекте өзүбүз эле мындай акцияларды өткөрүп турабыз деп ойлойм. Коңшу айылды да кошобуз.

Бул тема канчалык маанилүү экендиги заматта эле түшүнүктүү болду, себеби, жолдо жүрүүнүн эрежелери тууралуу чоңдор да, балдар да сүйлөп жатышты. Көчөдө турган кыздар да боло турган тренинг тууралуу катуу талкуулап жатышат.

- Унаа жүрүүчү жолго чуркап чыгууга болбойт! Жолдун аркы бетине өтүүдөн мурун унаа жок экендигин тактоо керек! Жолду кесип өтүү үчүн «зебрадан» гана өтүү керек! - деп жолдо жүрүүнүн эрежелери боюнча эмнелерди билери тууралуу суроолорго жооп берип жатып Айэлен, Мэ-эрим жана Дарина бири-бири менен сөз талашып жатышты. Кээ бир нерселер боюнча бул кыздар айрым чоң кишилерге да акыл үйрөтчүдөй.

- Дайыма үйдөн чыгып жатканыбызда ата-энебиз көчөдөн абайлап өтүшүбүздү суранышат. Себеби, автоунаа көп, -деп кошумчалады 6-класстын окуучусу **Арабелла Мухамеджанова**. - Кээде жолдон «зебра» аркылуу өтүп жатканында айдоочу токтобой койгон учурлар да болуп калат. Ошондуктан жакшысы мен автоунаа өтүп кетишин баары бир күтүп, анан жолдон өтөм.

Маанилүүлөр тууралуу баладай

«Кумтөр» компаниясы өткөргөн тренингте Тамга айылындагы орто мектептен жалпысы 50 окуучу - кыргыз жана орус тилинде окуган класстардан 25тен окуучу катышты.

«Инспекторлор» Акылбек менен Айбек балдар менен кызыктыруучу интерактивдүү оюндарды ойноп, жолдо жүрүүнүн эрежелерин канчалык билери боюнча викториналарды өткөрүштү. Мультфильмдердин жардамы аркылуу жолдо жүрүүдөгү жүрүм-турум негиздерин эскертишти жана эң негизги учур - «стоп-диалог» жүргүзүүнү сахналаштырып көрсөтүштү. Эгерде адам өз өмүрүн тобокелге салып кандайдыр бир нерсени жасап жатканын көрсөң, четте карап турбай ага жолдо жүрүүнүн эрежесин сактоо керектигин эскерт жана башка коопсуз жол менен барууну сунушта.

Балдар жайга карата көп нерсени түшүнүп алышты. Өздөрүнө керектүү көптөгөн жаңы жана пайдалуу нерселерди биле алышты. Алган билимин сөзсүз түрдө достору жана үй-бүлөсү менен бөлүшүүгө убада беришти.

- Кырсыкка кабылбоо, көп жашоо үчүн жөө жүргүнчүлөр да, айдоочулар да, бардыгы жолдо жүрүүнүн эрежелерин сөзсүз түрдө билүүсү жана сактоосу зарыл, деп тренинг аяктагандан кийин өз ою менен бөлүштү 5-класстын окуучусу Эльмара Тынчыбекова.

Ал эми 6-класстын окуучусу Адэн Бакалчиев аны колдоду: - Мен жолдо жүрүүнүн эрежелерин бузбайм. Болбосо унаа астында калып өмүрүмдүн жарым жашоосун да жашабай калышым мүмкүн. Жол эрежесин сактабай коюу өтө оупурталдуу.

Ал эми 5-класстын окуучусу Лязатт Пыжина эми синдиси менен өзү алектенерин жана ага жолдо жүрүүнүн эрежелерин үйрөтөрүн айтат.

- Бир ирет синдим сууга чөгүп кете жаздаган, анда

аны мен сактап калгам! Дагы бир жолу синдим машинанын астында калып кала жаздаган, - деген соң Лязатт байкагычтык менен дагы кошумчалады. - Эгерде ар бир айылда ушундай тренингдер өткөрүлүп турганда, мүмкүн анда жолдогу курмандыктардын да саны азаймак. Мындай сабактар балдарга да, чоңдорго да пайдалуу.

Айрыкча кээ бир чоңдорго. Таң калычтуу, 11 жаштагы кыз муну түшүнүп жатат, ал эми улуу эле жаштагы айдоочу түшүнбөйт.

Ысык-Көл облусунун Тосор айылында өткөрүлгөн тренинг аяктады. Компаниянын тренерлери менен жолугууга кыргыз тилдүү мектептин 50дөн ашуун окуучусу келди. Бул жерде да окшош эле көйгөй - 500 окуучу окуган 30 жылдык тарыхы бар мектепке жаңы линолеум да, пластик терезе да, чуулгандуу ондоп-түзөө да керек. Андан сырткары компьютерлер (мектепте болгону 2 компьютер иштеп жатат), анан албетте, 3 көздүү күзөтчү зарыл. Светофор орнотуу боюнча чынында азырынча сөз да жок, бирок ушундай демилге көтөргөнү үчүн «Кумтөрдү» бул жакта айрыкча баалашат.

- Борбордук трасса айыл аркылуу өтөт, ал эми балдарга дайыма жолдон ары-бери өтүүгө туура келет, -дейт Тосор айылын башчысы Эрмек Кускакбаев. - «Кумтөр» компаниясынын аркасы менен бүгүн бизде өтө жакшы акция өтүп жатат. Бардык балдарга жолдо жүрүүнүн эрежесин сактоосу үчүн мындай тренингдер үзгүлтүксүз өткөрүлүп турса жакшы болмок. Өздөрүнүн эле коопсуздугу үчүн.

Юлия ШИТОВА.
Фото: Евгений ПЕЧУРИН.

Тренингте активдүү катышкандары жана терең билим алышканы үчүн окуучуларга рюкзактар, жарык чагылдыруучу чаптамалар жана таттуулар тапшырылды.

ТҮЗ СӨЗ

«Коопсуздук маданиятына бала чактан көндүрүү керек»

- «Кумтөрдүн» кызматкерлери, андан кийин алардын үй-бүлөсү менен жакындары «Work Safe, Home Safe» программасын үйрөнүшкөн соң, биз бардык кыргызстандыктарды, айрыкча өсүп келе жаткан муунду туура жүрүү маданиятына катыштырууну чечтик. Жолдо жүрүүнүн жана көчөдөгү, үйдөгү, жумуш ордундагы коопсуздуктун эрежелерин сактоо менен эле өмүргө келтирилген тобокелчиликти жана коркунучту бир топ азайтса болорун аң-сезимге жеткирүү керек, - деп түшүндүрдү балдар үчүн өткөрүлгөн тренингдин катышуучулардын бири, «Кумтөр» компаниясынын жүк жана жүргүнчү ташуучу транспортторду ондоочу гаражынын менеджери Акылбек Сабыракунов. - Компаниянын жетекчилигинин демилге-

си менен ишканада программанын негизги принциптерин алгач киргизе баштаганда биздин эл таптакыр башкача ойдо эле. Эми ал ой түп тамырынан бери өзгөрдү. Эгерде мен сабы бошоп калган балтаны колуума алсам, ошол замат мындай балта менен отун жарып жатып өзүм жабыр тартып калышым мүмкүн экени эсиме келет. Мындай ойлор мурда башыма да келчү эмес эле. Биз мурда коопсуздук эрежелерин тоготпостуктун кесепети тууралуу көп нерселерди билбептирбиз жана ойлонбоптурбуз дагы. Бүгүнкү күндө «Work Safe, Home Safe» программасынын принциптерин жумушта да, тиричиликте да колдонууну үйрөндүк. Эми бул билимибизди балдарыбызга да жеткирүү зарыл деп эсептейбиз.

Кумтөрчүлөр жана жергиликтүү тургундар Ысык-Көлдүн тескейинде ири масштабдуу акцияга старт беришти. Жергиликтүү бийлик ушул жылы Жети-Өгүз районунун аймагына 35 миң көчөт отургузууну пландоодо.

«ЖАШЫЛ ТОЛКУН»: «КУМТӨРДҮН» «ЭЛЧИЛЕРИ» БАРСКООНГО МАЖУРҮМ ТАЛ МЕНЕН АК КАЙЫҢДЫН 750 КӨЧӨТҮН ОТУРГУЗУШТУ

Көчөттөр технологиялык трассанын 15-чакырымында отургузулду. Келечекте жолдун башка аймактары да жашылдандырылмакчы.

Барскоондун тирүү «фильтрлери»

Бул жылкы жаз салкын болуп берди, жаз келген менен тоолор кар жуурканга оронуп турса, ал эми дайыма көгөрүп туруучу алп Тянь-Шань карагайлары Барскоон капчыгайындагы тоолордун ак чокуларынын фонунда дагы да көркөмдүү жана жаркырап көрүнөт.

Бийик тоолуу «Кумтөр» кенине алып баруучу технологиялык трассанын 15-чакырымына бак отургузуу акциясын пландаган уюштуруучуларга абаырайы ырайым кылгандай. Бул күн жылуу, аз булуттуу болуп берди. Түшкү тамакка утурлай күн ысый баштаганына байланыштуу, көгөрө баштаган аянтта отко бышып жаткан палоонун жагымдуу жыты уруп турду. Ал эми орнотулган чагылардын алдында боорсок жана ысык чай менен жергиликтүү тургундар конокторду жылуу тосуп алууга даярданып жатышты.

Акцияга адаттагыдай эле кумтөрлүк 3 команда катышты – бирөөсү Бишкектен, экинчиси Балыкчыдагы өткөөл базасынан келсе, ал эми үчүнчүсү кенден түшүп келди. Ошондуктан жең түрүп ишке кирүүдөн мурун активисттер узак жана жадатарлык жолдон кийин тамактанып, күч топтоп алууну чечишти.

Менеджер-эколог Ольга Медоеванын айтымында «Кумтөр» абанын чандануусунун деңгээлин азайтуу боюнча көптөгөн иш-чараларды аткарууда. Бак отургузуу – ошондойлордун бири.

- Ольга Георгиевна, Бишкектин тазга айланып бараткан көчөлөрүнө качан бак отургузушат? Бул зарыл эле эмес, өтө маанилүү да! Ал эми бул жерге эмне керек? Айлана кандай гана кооз! – түшкү тамактануу убактысында ыңгайлуу учурду кармап «Кумтөр» компаниясынын курчап турган чөйрөнүү коргоо бөлүмүнүн менеджери Ольга Медоева менен сүйлөшө кеттик.

- Биздин компания жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдарынын демилгелерин дайыма колдоп келет.

Бүгүнкү социалдык-экологиялык акциянын аркасы менен бир нече жылдан кийин бул жерде ажайып парк зонасы пайда болот деп үмүт кылабыз. Эс алууга келген туристтер жана жергиликтүү жашоочулар Барскоон капчыгайынын кооз көрүнүшү менен шаркыратмаларына суктана алышат, - деп түшүндүрдү адис. - Келечекте мындан да көп көчөт отургузуп, аянтты кеңейтебиз деп пландап жатабыз, себеби «Кумтөр» компаниясы бул жолду кендин аракеттерин камсыздоого керектүү ар түрдүү жүктөрдү ташуу үчүн колдонот. Ийне жалбырактуу токойго чандын тийгизген таасирин азайтуу үчүн дарактар коргоочу барьер болуп берет. Биз эл аралык көз

карандысыз аудитор АМЕК компаниясынын айлана-чөйрөгө терс таасирди азайтуу боюнча сунуштарынын бирин аткарып жатабыз.

- «Кумтөр» технологиялык трассадагы абанын чанданышын азайтуу боюнча дагы кандай иш-чараларды өткөрүп жатат?

- 1-апрелден бери подрядчик уюм болгон «Жолчу» ЖЧКсынын кызматкерлери жолду нымдаштыруу иштерин өткөрөт. Барскоон айыл өкмөтү менен түзүлгөн келишимге ылайык бул иштерге компания 10 суу ташуучу унааны ижарага алат. Мындан сырткары, трассанын 15-чакырымына бак отургузуу биздин биринчи эле акциябыз эмес. «Кумтөрдүн» демилгеси менен бир нече жыл мурун технологиялык жолдун башталышына жана иштебей калган эски көпүрөлөрдүн бойлоруна ийне жалбырактуу бактар отургузулган. Жеке мен мындай иш-чараларды кубануу менен колдойм. Жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдары, бизнес-түзүмдөрү жана айылдыктар биргеликте өлкөнүн жаркын келечеги үчүн жаратылышты коргоо боюнча акцияларды мүмкүн болушунча көбүрөөк өткөрүп туруусу керек. Биринчиден, алар таанышып, тыгыз байланышта болуп жакын болушат, экинчиден, жаратылышка карата аяр мамиле маданиятын сиңиришет. Акциянын ар бир катышуучусу өз колу менен отургузган даракка өзгөчө жакшы көрүү менен мамиле кылат жана башкалардын эмгегин да баалаганды үйрөнөт. Барскоондун тургундары бул аймакты кай-

тарып, тазалыкты кармап турат жана көчөттөргө кам көрөт деп үмүт кылам.

Дарактар чоңойгондо

Технологиялык трасса аркылуу бийик тоону көздөй «Кумтөрдүн» жүк ташуучу унаалары эле жүрүп турбайт. Өзүнүн көркөм пейзаждары менен даңкталган Барскоон капчыгайы – туристтер эс алууну сүйгөн жер. Алардан сырткары алыскы райондордун тургундары да бул жолду өз кереги үчүн колдонушат. Ошондуктан бул экологиялык акция тууралуу билген ысык-көлдүктөр жардамга чакырууну шыктануу менен кабыл алып, «Кумтөрдүн элчилери» менен бир катарда колдоруна кетмен-күрөк кармап чогуу турганы таң калыштуу эмес. Жергиликтүү бийлик да болуп көрбөгөндөй активдүүлүгүн жана кызыктарлыгын көрсөттү: бак отургузууга Жети-Өгүз жана Барскоон айыл өкмөттөрүнүн башчылары, 750 көчөт алган питомниктин да өкүлдөрү, токой чарбасынын жана технологиялык трассаны жыл бою тейлеген подрядчик-компаниянын кызматкерлери катышты.

Жергиликтүү токойчу Авазбек Баяманов көчөттөрдү жеңил отургузуунун ыкмаларын түшүндүрүп жатат. Казылган чуңкурка алгач жер семирткич салынат да, андан соң көчөттүн тамыры борпоң топурак менен көмүлөт. Дагы бир аз жер семирткич кошулат да, катмар катуу тапталып тыгыздалып, сугарылат. Сугарган машиналар болсо акциянын катышуучуларынын артында келе жатат.

Бир жарым чакырымга уланган аянтка жалпысынан 750 даана мажүрүм тал менен ак кайыңдын көчөтү отургузулду.

Малдан коргоо үчүн жаш дарактардын айланасына жыгач кашаалар да орнотулуп бүттү. Акциянын эң жаш катышуучуларынын бири **11 жаштагы Амина Мамажанованын** айтымында, «эч ким аны тепсеп салбашы жана казып албашы» үчүн чырпыктарды коргоо керек, ошондо дагы көп жылдан кийин бул чырпыктар чоң дарак болушат.

- 2 күндөн кийин дагы сугарабыз, - деп белгилеп кетти Авазбек Баяманов. – Жашыл тилкени карап, багып турабыз жана көчөттөр өсүп кетет деп үмүт кылабыз. Дагы 5 жылдан кийин бул аллеянын көлөкөсүндө эс алууга мүмкүн болуп калат.

Узундугу бир жарым чакырымга жеткен аймакка отургузуу үчүн мажбүрүм тал менен ак кайындын көчөтүн тандап алышкан. 2013-жылдан бери «Кумтөрдүн» экологдору менен биргеликте илимий иштерди жүргүзүп келген Кыргыз Улуттук илимдер академиясынын барктуу окумуштуусу, биология илимдеринин доктору Георгий Лазыков жүргүзгөн изилдөөлөргө ылайык, бул жерде дарактын дал ушул түрлөрү жакшы өсүп кете алат. Албетте, сугаруу жана кароо сыяктуу тиешелүү шарттар болгондо...

Бир – ак кайың, эки ак кайың... айлана жашылданат!

- Кыргызстан планетадагы экологиялык жактан эң таза жашыл жерлердин бири болуп калышы керек. Аны келечек муундарга чейин сактап калуу үчүн жашылдандыруу иштерин эмитен эле жасаш керек, - деп өз пикирин билдирди **Жети-Өгүз районунун акими Калысбек Жудаев** колунан күрөгүн түшүрбөстөн.

Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча Ысык-Көл облусунун ушул районунда 99,5 миңден ашуун калк жашайт. - 100 миңинчи жашоочунун төрөлүүсүнө даярданууга мезгил келди. Ошондуктан таза аба жана ден соолуктун кепилдиги болгон отургузулган жашыл бак-дарактар бизге аябай зарыл, -дейт Калысбек Асаншаевич.

Жети-Өгүз районунда бул жылы 35 миң дарак отургузуу пландалган.

- Биздин акцияга кошулуу үчүн «Кумтөрдүн» кызматкерлерин да чакырабыз, алар чын көңүлүнөн бул акцияны колдошот, - деп райондун акими сүйүнүүдө. – Мурда деле көчөт отургузуу акциялары болуп келген, бирок баары эмнегедир чачыранды эле. Эми болсо биз биригип, аймактарды тандап жана аларды жашылдандыруу боюнча максатка ылайык иштерди жүргүзүп жатабыз.

- **Калыс Асаншаевич, бул мактоого татыктуу жана керектүү иш экендиги шексиз. Бирок, токойлорду сактап калууга чакырык жасаган кыргызстандык активисттер тарабынан Тянь-Шань карагайларын мыйзамсыз кыюулар болуп жатканы тууралуу коркунучтуу билдирүүлөр түшүп жатат. Ошондо кандай болуп калат, бирөөлөр отургузуп жатса, экинчилери талкалап жатышабы?**

- Кээ бир даттануулардын үстүнөн текшерүү учурунда ал аймакта санитардык кыюу болуп жатканы аныкталды. Ал эми мыйзамсыз токой кыюу боюнча күрөшүп жатабыз, биз бул ишти жаптык, - деп аким бизди ишендирүүгө шашты. - Тянь-Шань карагайы табигый шартта жай өсөт, ошондуктан биз энде-

микти сактап калуу боюнча болгон аракети-бизди жумшап жатабыз.

Токой чарбасынын өкүлдөрү ар кайсы шылтоону айтышкан жок: жашырганда эмне, «отунчуларды» колунан кармап алган жок, бирок жагымсыз учурлар болду.

- Браконьерлер түн жамынып машина менен келишип, бактарды кыйып алып кетишкен. Отун же башка себептер үчүн... Бүгүнкү күндө мындай окуялар чанда гана катталат, - деп ишендирди егерь Авазбек Баяманов.

Ушундай экендигине ишенгиң гана келет.

Ысык-Көл эмне менен жашап, эмне менен дем алат

Юрий Гагарин кыргыз жеринде конок болуп кеткени тууралуу баары эле билет. Капчыгайдын кооздугу жана атактуу «Илбирстин көз жашы» шаркыратмасы тууралуу уккан планетанын эң алгачкы космонавты 1964-жылы август айында биринчи жолу Барскоон капчыгайына келген. Март айында болгон бак отургузуу боюнча акциянын катышуучулары Кыргызстандын картасындагы бул уникалдуу чекит планетанын эң кооз жерлеринин бири деген атагын эч качан жоготпойт жана бул берекелүү жерге дагы да көп жолу тирүү легендалар, учурдун баатырлары келип суктанышат деп ишенишет. – Бул биздин кичинекей бейишибиз. Албетте, аны дагы кичине болсо да жакшы, кооз кылууга келген мүмкүнчүлүктү кое берсек таң калычтуу болуп калат. Акцияны кош колдоп кабыл алдым, себеби, жаратылышка кам көрүү – ар бирибиздин парзыбыз, -дейт **Балыкчыдагы өткөөл базасынын өндүрүш боюнча жетекчиси Алибек Кулатаев.**

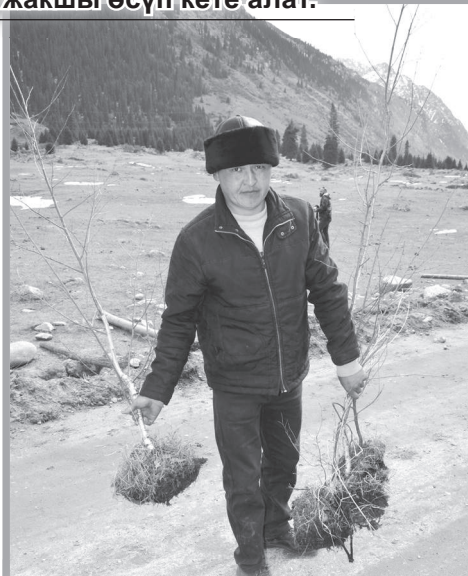
Барскоон айыл өкмөтүнүн башчысы Руслан Эшмамбетов **«Кумтөр» компаниясы менен биргелешкен акциялар уланат деп үмүт кылат.**

Коюлган тапшырманы ынтымактуу жана ылдам аткарышты – 750 көчөттү болгону 1 саатта отургузушту.

Окумуштуулардын ою боюнча дарактын мындай түрлөрү бул аймакта жакшы өсүп кете алат.

Улуу муун да, жаштар да Кыргызстандын келечеги өзүлөрүнөн гана көз каранды экендигин жакшы түшүнүшөт.

Барскоон айыл өкмөтүнүн башчысы Руслан Эшмамбетов «Кумтөр» компаниясы менен биргелешкен акциялар уланат деп үмүт кылат.

өткөрүлүп жаткан акциялар келечекте да улана берет деп үмүт кылат: - Биздин айылда 9 миндей киши жашайт. Бирок мен көчөт отургузуу акциясы тууралуу алардын баарына айткан жокмун, кичинеден баштоону чечтик. Акция тууралуу угуп, аны кубануу менен колдоого алгандары биз үчүн да жагымдуу, аксакалдар, жаштар, аялдар кеңешинин өкүлдөрү бизге жигердүү жардамга келишти. Көңүл кош карабаган адамдар бар убакта Кыргызстандын келечеги кең. Анткени, жалпы аракеттердин натыйжасында гана туруктуу өнүгүү жолуна түшө алабыз. Ысык-көлдүктөр ишендиргенине караганда, алар ушул жолдо баратышат. Оор жылдар артта калды. Элдер кантип үй-бүлөмдү багам деп эми ойлонбойт. Алар

Көчөт отургузулган соң малдар зыянга учуратпашы үчүн анын тегереги жыгач кашаа менен тосулат.

Аллея көтөрүлүшү жана көгөрүшү үчүн көчөттөрдү үзгүлтүксүз сугарып туруу керек.

оор жумуштан коркпойт, багып жаткан жерге сүйүү менен мамиле кылышат, жер да аларга өздөрүнө жараша жооп берүүдө. Ошондой эле айылдыктар өлкөнүн келечеги үчүн биригүү гана керек экендигин түшүнүшкөн.

- Мурда ортобүздө түшүнбөстүктөр бар болчу, жаштар митингге чыгып алтын казуучу ишкананын иштешине каршы болушкан, - деп эскерет **Жети-Өгүз районуна караштуу Барскоон айылынын 65 жаштагы тургуну Турдакун Сарбаев.** – Азыр биз достук мамиледебиз. Компания жергиликтүү калк кантип жашап жатат, эмне менен дем алып жатат, - деп кызыгып турат. Бүгүнкү биздин биргеликте өткөргөн иш-чарабыз – анын түз далили. Турмуш жүзүндө мындай акцияларды бир эле бизде, Жети-Өгүз районунда гана эмес, бүт Кыргызстанда өткөрүү керек! Ар бир адам балдарыма мураска эмне калтырып жатам деп ойлонсо. Ошондуктан туулган жердин жаратылышын, кооздугун сактоо баарыбыздын максатыбыз болушу зарыл.

Биз аксакал менен чогуу атактуу Барскоон капчыгайынын так ортосунда бирдиктүү иштин жыйынтыгына суктанып турдук. Камкордук менен тилкелерге отургузулган жаш дарактар биргеликте аткарылган жумуштун символу катары көрүндү. Азырынча назик көчөттөр шамалга ыргалып жатты, бирок аларды кыйынчылыктардан калкалоо жана жаралган достукту бекемдөө биздин гана колдо. Кандай дүйнөдө жашаганды ысык-көлдүктөр билет. Алар өнүгүү жолун жана жаратуу жолун тандашкан.

Ал эми сиз кайсы жолду тандайсыз?

Юлия ШИТОВА.
Фото: Евгений ПЕЧУРИН.

ЖАЙКЫ КАНИКУЛ УЧУРУНДАГЫ КООПСУЗДУК

